

ΜΕΘΕΞΙΟΛΟΓΙΑ, ΕΚΚΛΗΣΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Δρ Νικόλαος Λάος¹

Η αλλοτρίωση του νεοελληνικού κράτους

Η συχνή χρήση όρων, όπως, λ.χ., ‘κράτος’ και ‘έθνος,’ καλλιεργεί μια ψευδαίσθηση κατανόησής τους η οποία εμποδίζει την ορθή ανάλυση και τον ορθό διάλογο. Η διαύγαση, λοιπόν, των εννοιών είναι απαραίτητη στην εκκίνηση κάθε σοβαρής ανάλυσης. Το ‘κράτος’ είναι μια πολιτική και γεωπολιτική οντότητα, ενώ το ‘έθνος’ είναι μια πολιτιστική και εθνοτική οντότητα. Συγκεκριμένα, ‘εθνοτική ομάδα,’ ή ‘εθνότητα,’ σημαίνει μια ομάδα ανθρώπων που έχουν σημαντικά κοινά καταγωγικά στοιχεία, κοινές παραδόσεις, κοινά συμβολικά συστήματα και κοινή γλώσσα. Όταν μια εθνότητα αποκτήσει βαθιά επίγνωση των διαφορών της με άλλες εθνοότητες και εφοδιαστεί με μια μορφή κοινής κοινωνικής οργάνωσης, μετασχηματίζεται σε ‘έθνος.’ Ο όρος ‘έθνος-κράτος’ σημαίνει την ταύτιση των εννοιών ‘κράτος’ και ‘έθνος’ στο ίδιο πολιτικό υποκείμενο (ενώ, λ.χ., στο αυτοκρατορικό μοντέλο, διαφορετικά έθνη συνυπάρχουν εντός της ίδιας αυτοκρατορίας και κυβερνώνται από τους ίδιους πολιτικούς θεσμούς). Η έννοια ‘έθνος-κράτος’ αναφέρεται σε έναν τύπο κράτους που συνδέει την πολιτική οντότητα του κράτους με την πολιτιστική οντότητα του έθνους. Επάνω σε αυτήν τη σύνδεση, το έθνος-κράτος προσπαθεί να θεμελιώσει τόσο την πολιτική του νομιμοποίηση ως προς το κυβερνάν όσο και τη θέση του ως πολιτικός κυρίαρχου ιστορικού υποκειμένου, τουλάχιστον αν κάποιος δεχθεί τη δηλωτική θεωρία περί κράτους, σε αντιδιαστολή προς τη συστατική θεωρία περί κράτους.

Σύμφωνα με τη δηλωτική θεωρία περί κράτους, η οποία εκφράστηκε επισήμως το 1933 με τη Συνθήκη του Μοντεβιδεο (σχετικά με τα δικαιώματα και τα καθήκοντα των κρατών), το κράτος ορίζεται ως ένα πρόσωπο του Διεθνούς Δικαίου το οποίο πληροί τα ακόλουθα κριτήρια: (1) έχει καθορισμένο έδαφος, (2) έχει μόνιμο πληθυσμό, (3)

¹ Ο δρ Νικόλαος Λάος είναι φιλόσοφος, σύμβουλος νοοπολιτικής και συγγραφέας, μεταξύ άλλων, του βιβλίου *Μεθεξιολογία: Φιλοσοφική Θεολογία και Θεολογική Φιλοσοφία για τη Θέωση της Ανθρωπότητας*, Αθήνα: Εκδόσεις Δίαυλος, 2017.

Ιστοσελίδα: www.nicolaslaos.com

έχει κυβέρνηση, και (4) έχει τη δυνατότητα να συνάπτει σχέσεις με άλλα κράτη. Από την άλλη πλευρά, η συστατική θεωρία περί κράτους, εκτός από τα προαναφερθέντα κριτήρια, θέτει ως ουσιαστική προϋπόθεση για τη συγκρότηση ενός κράτους την επίσημη αναγνώρισή του ως κράτους από άλλα κυρίαρχα κράτη. Εξ ου και, το 1815, το Συνέδριο της Βιέννης, που υιοθέτησε αυστηρώς τη συστατική θεωρία περί κράτους, αναγνώρισε μόνο τριάντα εννέα κυρίαρχα κράτη στο ευρωπαϊκό διπλωματικό σύστημα.

Από τότε που τα έθνη-κράτη άρχισαν να αποτελούν τα βασικά δομικά στοιχεία του διεθνούς συστήματος, δηλαδή, περί τον δέκατο ένατο αιώνα, το διεθνές σύστημα αποτελείται από τρεις κατηγορίες κρατικών δρώντων, ως προς την πολιτική δύναμη. Η πρώτη κατηγορία είναι οι Μεγάλες Δυνάμεις, οι οποίες έχουν υπερέχουσα ισχύ έναντι των συνήθων εθνών-κρατών. Η δεύτερη κατηγορία είναι τα συνήθη έθνη-κράτη. Η τρίτη κατηγορία είναι τα κράτη υπό αίρεση, τα οποία μπορεί να είναι προτεκτοράτα, αποικίες, ή κατ'επίφαση έθνη-κράτη τα οποία, στην πραγματικότητα, δημιουργούνται και υπάρχουν για κάποιον ειδικό σκοπό που προσδιορίζεται από τα συμφέροντα Μεγάλων Δυνάμεων. Το νεοελληνικό κράτος, αυτό που στο σύγχρονο διεθνές σύστημα ονομάζεται "Ελλάδα," ιδρύθηκε, ως κράτος-υπό-αίρεση (προτεκτοράτο), το 1830 με το Πρωτόκολλο του Λονδίνου, το οποίο υπέγραψαν η Μεγάλη Βρετανία, η Γαλλία και η Ρωσία. Αυτές οι τρεις Μεγάλες Δυνάμεις δημιούργησαν τη νεώτερη Ελλάδα ως κράτος-υπό-αίρεση για τους δικούς τους σκοπούς.

Οι Μεγάλες Δυνάμεις (Μεγάλη Βρετανία, Γαλλία και Ρωσία) που υπέγραψαν το Πρωτόκολλο του Λονδίνου του 1830 για την ίδρυση νεοελληνικού κράτους, στο πλαίσιο δικών τους γεωστρατηγικών υπολογισμών, όχι μόνο δεν ήθελαν να δημιουργηθεί ένα νέο ελληνικό ιστορικό υποκείμενο που θα είχε συνείδηση συνεχιστή του μεσαιωνικού, ήτοι βυζαντινού, Ελληνισμού και θα συνέχιζε την παράδοση της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, αλλά ούτε καν ένα κανονικό νεοελληνικό έθνος-κράτος. Ήθελαν απλώς ένα νεοελληνικό κράτος-υπό-αίρεση ως γεωπολιτικό εργαλείο για την εξυπηρέτηση δικών τους συμφερόντων και σχεδίων. Εξ ου και ιδίως η Μεγάλη Βρετανία, η Γαλλία και η Γερμανία ασχολήθηκαν συστηματικά με τη χειραγώγηση του νεοελληνικού κοινωνικού κατεστημένου, ιδιαιτέρως δε, των πολιτικών και πνευματικών ελίτ του νεοελληνικού κράτους, και βεβαίως, μέσω ποικίλων προγραμμάτων χειραγώγησης των πολιτιστικών, εκπαιδευτικών, πολιτικών και ακόμη εκκλησιαστικών θεσμών και Αρχών του νεοελληνικού κράτους, επιδίωξαν συστηματικά ο νεοελληνικός εθνικισμός να θεμελιωθεί επάνω σε μια επανα-ανακάλυψη και λατρεία του αρχαίου Ελληνισμού διαμορφωμένη και σχεδιασμένη από δυτικοευρωπαϊκές ελίτ και δυτικοευρωπαϊκά εργαστήρια πολιτιστικής διπλωματίας και νοοπολιτικής και να λησμονηθεί, να δυσφημιστεί και, πάντως, να περιθωριοποιηθεί ο βυζαντινός πολιτισμός, δηλαδή, σε τελευταία ανάλυση, να εξαλειφθεί η ιδιοπροσωπία του μεσαιωνικού Ελληνισμού στη συνείδηση των Νεοελλήνων.

Το σχέδιο της Δύσης για τη διαχείριση του νεοελληνικού κράτους είχε δύο πνευματικά σκέλη: πρώτον, η σύνδεση των Νεοελλήνων με τον κλασσικό Ελληνισμό έπρεπε να γίνει σύμφωνα με τον τρόπο που ερμήνευσαν την κλασσική ελληνική φιλοσοφία και πνευματικότητα Γερμανοί καθηγητές (ιδίως στο πλαίσιο του γερμανικού ρομαντισμού και του γερμανικού νεοκλασσικισμού) και, δεύτερον, η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδος θα έπρεπε τυπικώς να διατηρεί Ορθόδοξα έθιμα και Ορθόδοξες αρχές και τελεουργίες, αλλά, ουσιαστικά, να περιθωριοποιήσει και να αποσιωπήσει τις τεράστιες πνευματικές διαφορές που έχει η Ορθόδοξη Παράδοση από τις δυτικές Χριστιανικές Ομολογίες (Ρωμαιοκαθολικισμό και Προτεσταντισμό), προκειμένου έτσι να διευκολυνθεί η πλήρης ενσωμάτωση της Ελλάδας στη Δύση και να αποτραπεί η δημιουργία ενός νεο-βυζαντινού τόξου Ελλάδας-βυζαντινογενών

βαλκανικών κρατών–Ουκρανίας–Ρωσίας. Παράλληλα, η Ρωσική Αυτοκρατορία του δέκατου ένατου αιώνα δεν είχε αναπτυγμένη συνείδηση συνεχιστή της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, οι ρωσικές ελίτ της εποχής ήταν έντονα επηρεασμένες είτε από δυτικοευρωπαϊκά πολιτιστικά ρεύματα είτε από οριενταλιστικά πολιτιστικά ρεύματα, και πάντως δεν διέθεταν την ελληνική παιδεία στην οποία είχαν θεμελιωθεί τόσο η Ορθόδοξη Χριστιανική θεολογία όσο και η Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, και, μάλιστα, το τσαρικό καθεστώς είχε φθάσει σε ακραίες συμπεριφορές απολυταρχισμού και απανθρωπιάς. Ειδικότερα, στο πλαίσιο της Ιερής Συμμαχίας (1815), οι Μονάρχες της Ρωσίας, της Αυστρίας και της Πρωσίας προσπάθησαν να ‘εξάγουν’ και να διεθνοποιήσουν τα αυταρχικά, απολυταρχικά και ουσιαστικώς απάνθρωπα καθεστώτα τους, στρεφόμενοι εναντίον όλων των κοινωνικοαπελευθερωτικών και εθνικοαπελευθερωτικών κινήματων, περιλαμβανομένης της επανάστασης των Ελλήνων εναντίον των Οθωμανών.

Ο ιστορικός Ελληνισμός δεν είχε ποτέ εμπειρία έθνους-κράτους. Ο ιστορικός Ελληνισμός, στην αρχαιότητα ήταν οργανωμένος σε πόλεις-κράτη, και, αργότερα, από τον Μέγα Αλέξανδρο μέχρι τη διάλυση της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, το 1453, ο Ελληνισμός ήταν οργανωμένος σε αυτοκρατορίες (Αυτοκρατορία του Μεγάλου Αλεξάνδρου, Ελληνιστικές Αυτοκρατορίες, πνευματικώς εξελληνισμένη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία/Βυζαντινή Αυτοκρατορία).

Σε πνευματικό επίπεδο, ο όρος ‘Ελληνισμός’ δεν αναφέρεται σε μια εθνική ιδεολογία, αλλά σε μια καθολική (άρα, δυνητικώς παγκόσμιας απήχησης και στόχευσης) φιλοσοφική παράδοση διαμορφωμένη από τον Πλάτωνα, τον Αριστοτέλη και τους μεσαιωνικούς Έλληνες Εκκλησιαστικούς Πατέρες, ιδιαιτέρως από εκείνους που είναι γνωστοί ως Νηπτικοί Πατέρες ή ησυχαστές. Από την άλλη πλευρά, η έννοια του ‘έθνους-κράτους’ είναι, πνευματικώς, απόρροια ιδεαλιστικών και ρομαντικών ρευμάτων της νεωτερικής δυτικοευρωπαϊκής φιλοσοφίας, ιδίως της γερμανικής και της γαλλικής. Αυτά τα ζητήματα, ιδιαιτέρως η διάκριση μεταξύ του ‘Ελληνισμού,’ ως μιας πνευματικής ταυτότητας που είναι διαθέσιμη προς οποιονδήποτε ενδιαφερόμενο να την υιοθετήσει (ανεξαρτήτως καταγωγής, ιθαγένειας, υπηκοότητας, εθνο-κρατικού προσδιορισμού και φυλής), και του νεοελληνικού έθνους-κράτους (αυτού που αποκλήθηκε “Ελλάδα”), ως ενός συγκεκριμένου νεωτερικού ιστορικού υποκειμένου, διαυγάζονται στο βιβλίο μου *Μεθεξιολογία* (Αθήνα: Εκδόσεις Διάυλος, 2017).

Εξ ου και, τόσο κατά την προπαρασκευαστική περίοδο όσο και κατά την πρώτη φάση της επανάστασης των Ελλήνων εναντίον των Οθωμανών, στα τέλη του δέκατου όγδοου και στις αρχές του δέκατου ένατου αιώνα, τόσο οι λαϊκοί επαναστάτες, οι λεγόμενοι ‘Κλέφτες’ (όπως, λ.χ., ο Λάμπρος Κατσώνης και ο Αντώνης Κατσαντώνης), όσο και οι πρωταγωνιστικοί λόγιοι επαναστάτες, όπως, λ.χ., ο Ρήγας Φεραίος και ο Ανδρέας Κάλβος, οραματίζονταν όχι τη δημιουργία ενός έθνους-κράτους δυτικού τύπου, αλλά μια ριζική απελευθέρωση του Γένους από τον οθωμανικό απολυταρχισμό και μια μορφή νέας ελληνικής αυτοκρατορίας βάσει της μεσαιωνικής βυζαντινής παράδοσης. Όμως, πολύ σύντομα, ξένες δυνάμεις κατέλαβαν και ανέλαβαν τη συστηματική χειραγώγηση της Ελληνικής Επανάστασης, μεταλλάσσοντάς τη σε μια περίπτωση και έκφανση του δυτικοευρωπαϊκού εθνικισμού του δέκατου ένατου αιώνα και οδηγώντας τη στη δημιουργία ενός νεοελληνικού κράτους που ήταν πνευματικώς, πολιτικώς και οικονομικώς κηδεμονευόμενο από τους ξένους ιδρυτές και “προστάτες” του.

Η πολιτική της Γερμανίας εναντίον του μικρασιατικού Ελληνισμού και η γερμανική γεωστρατηγική στην Εγγύς Ανατολή

Στα τέλη του δέκατου ένατου αιώνα, στη Μέση Ανατολή, τυπικώς, κυριαρχούσε η Οθωμανική Αυτοκρατορία, αλλά η Μεγάλη Βρετανία και η Γαλλία είχαν επιτύχει ήδη τη στρατηγική διείσδυσή τους στην περιοχή. Η Γερμανία, από τα τέλη του δέκατου ένατου αιώνα και μετά, υιοθέτησε και εφάρμοσε μια πολιτική συμμαχίας με το τουρκικό-οθωμανικό κατεστημένο σε βάρος των Χριστιανικών λαών, ιδίως των Ελλήνων και των Αρμενίων, που ζούσαν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Στην προσπάθειά τους να κυριαρχήσουν στη Μέση Ανατολή, οι Γερμανοί είχαν αντιμέτωπους, εκτός από τους Βρετανούς και τους Γάλλους, και τους αυτόχθονες Χριστιανικούς λαούς, οι οποίοι είχαν υπό τον έλεγχό τους το εμπόριο και τη βιομηχανία της Μικράς Ασίας. Στην αυγή του εικοστού αιώνα, πριν από τη Μικρασιατική Καταστροφή του 1922, περίπου τα τρία τέταρτα των εργοστασίων της δυτικής Μικράς Ασίας ανήκαν σε Έλληνες. Δικαιολογημένα, λοιπόν, οι Γερμανοί θεώρησαν τους Έλληνες σοβαρό εμπόδιο για τη διείσδυσή τους στην περιοχή και εφάρμοσαν σχέδια για την οικονομική και φυσική εξόντωση των Ελλήνων της Μικράς Ασίας.

Από αριστερά προς τα δεξιά: ο Κάιζερ (αυτοκράτορας) της Γερμανίας Βίλχελμ Β' (Wilhelm II), ο Σουλτάνος της Οθωμανικής Τουρκίας Μεχμέτ Ρεσάτ Ε' (Mehmet Resat V), και ο Κάιζερ (αυτοκράτορας) της Αυστρο-Ουγγαρίας Φραντς Γιόζεφ Α' (Franz Joseph I). Εκδ. S. Gabai, Μόναχο.

Κατ' αρχάς, ήδη το 1882, η γερμανική τράπεζα Deutsche Bank εγκαταστάθηκε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και αγόρασε τα δικαιώματα για την κατασκευή της σιδηροδρομικής γραμμής Νικομήδεια-Άγκυρας, ώστε η Γερμανία να ελέγξει στρατηγικές εμπορικές οδούς και να αποκτήσει στρατηγική πρόσβαση στη Βαγδάτη. Το 1889, ο Αυτοκράτορας Γουλιέλμος Β' της Γερμανίας, γνωστός και ως Κάιζερ, παρασημοφόρησε διάφορους Μουσουλμάνους για τη φιλογερμανική και ανθελληνική στάση τους και άνοιξε τις πύλες της Στρατιωτικής Ακαδημίας του Βερολίνου σε Τουρκογενείς Μουσουλμάνους αξιωματικούς. Το 1890, υπεγράφη γερμανο-οθωμανική συνθήκη εμπορίου, η οποία συνέβαλε αποφασιστικά στην εξάπλωση του γερμανικού εμπορίου στη Μικρά Ασία. Τη χρονική περίοδο 1894-1912, οι εισαγωγές της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας από τη Γερμανία πολλαπλασιάστηκαν ραγδαία. Το 1901, το έργο της σιδηροδρομικής γραμμής Βαγδάτης-Περσικού Κόλπου

κατακυρώθηκε στη Deutsche Bank, και, το 1903, με γερμανο-οθωμανική συμφωνία, εκχωρήθηκαν επίσης στην Deutsche Bank η σιδηροδρομική γραμμή Βοσπόρου–Βαγδάτης και το δικαίωμα ελεύθερης εκμετάλλευσης του υπεδάφους που εκτεινόταν είκοσι χιλιόμετρα δεξιά και αριστερά από τον άξονα της σιδηροδρομικής γραμμής. Εξ ου και η Γερμανία συνεργάστηκε τόσο με το οθωμανικό καθεστώς όσο και, αργότερα, με το εθνικιστικό κίνημα των Νεοτούρκων του Κεμάλ Ατατούρκ σε βάρος των Ελλήνων και των Αρμενίων της Μικράς Ασίας και του Εύξεινου Πόντου.

Επιπλέον, στα τέλη του δέκατου ενάτου και στις αρχές του εικοστού αιώνα, γερμανικά θρησκευτικά ιδρύματα (π.χ., Jerusalemverein, Evangelischer Bund, Deutsche Orient-Mission κ.λπ.) και γερμανικές εθνικιστικές οργανώσεις (π.χ., Alldeutscher Verband, Vorderasiatische Gesellschaft κ.λπ.) ανέπτυξαν εκτεταμένη δραστηριότητα στη Μικρά Ασία και τη Μέση Ανατολή, προωθώντας μια πανγερμανική προπαγάνδα, διενεργώντας κατασκοπεία υπέρ της Γερμανίας και ενισχύοντας τον γερμανικό εποικισμό της Ανατολίας. Στους Βαλκανικούς Πολέμους (1912–1913), ο Οθωμανικός Στρατός συμμετείχε εξοπλισμένος με γερμανικά τυφέκια Μάουζερ και γερμανικά κανόνια Κρουπ και αναδιοργανωμένος από τους Γερμανούς στρατιωτικούς συμβούλους του Οθωμανού σουλτάνου, οι οποίοι ήταν ο στρατάρχης φον Μόλτκε ο Πρεσβύτερος (von Moltke the Elder) και ο στρατάρχης φον ντερ Γκολτζ (von der Goltz), γνωστός και ως Γκολτζ Πασά.

Οι γεωστρατηγικές επιδιώξεις της Μεγάλης Βρετανίας και της Γαλλίας, και η πολιτική δημιουργία του φαινομένου “Ελευθέριος Βενιζέλος”

Από την άλλη πλευρά, για να εφαρμόσουν τα δικά τους ιμπεριαλιστικά σχέδια και να αντισταθμίσουν τη γερμανική διείσδυση στη Μικρά Ασία και τη Μέση Ανατολή, οι Βρετανοί και οι Γάλλοι ήθελαν να χρησιμοποιήσουν το νεοελληνικό κράτος ως αποκλειστικώς δικό τους προτεκτοράτο και γεωστρατηγικό εργαλείο. Το 1916, η Μεγάλη Βρετανία και η Γαλλία υπέγραψαν τη συνθήκη Sykes–Pikot, με την οποία μοίρασαν μεταξύ τους τη Μέση Ανατολή, διαιρώντας τη σε σφαίρες επιρροής, και συμφώνησαν στην αποδόμηση του οθωμανικού (και κάθε άλλου μελλοντικού) χαλιφάτου, ώστε να εξυπηρετηθούν τα γεωστρατηγικά τους σχέδια. Βεβαίως, ούτε η Γαλλία, ούτε η Μεγάλη Βρετανία, ούτε, βεβαίως, η πάντοτε ενεργώς ανθελληνική Γερμανία, ήταν διατεθειμένη να επιτρέψει τη μετεξέλιξη του νεοελληνικού κράτους σε ένα νεο-βυζαντινό ιστορικό υποκείμενο. Εξ ου και όλες οι Μεγάλης Δυνάμεις της Δυτικής Ευρώπης προωθούσαν, η κάθε μια με τον δικό της τρόπο και για τα δικά της συμφέροντα, τον εκδυτικισμό του νεοελληνικού κράτους. Στο πλαίσιο σχεδίων εκδυτικισμού του νεοελληνικού κράτους, δυτικές μυστικές υπηρεσίες ασχολήθηκαν συστηματικά με τη διαμόρφωση και διαχείριση των ελίτ της νεοελληνικής κοινωνίας.

Την 1η Απριλίου 2005, στις έγκυρες βρετανικές εφημερίδες *Times* και *Daily Telegraph*, δημοσιεύθηκαν πληροφορίες που περιέχονταν σε άκρως απόρρητα αρχεία του βρετανικού υπουργείου Εξωτερικών της περιόδου 1873–1939, τα οποία αποχαρακτηρίστηκαν και δημοσιοποιήθηκαν από τη βρετανική κυβέρνηση τον Μάρτιο του 2005 (*Foreign and Commonwealth Office, The Records of the Permanent Under-Secretary’s Department: Liaison between the Foreign Office and British Secret Intelligence 1873–1939*, επιμέλεια και εισαγωγή από την Gill Bennett, Chief Historian, Foreign and Commonwealth Office, London: FCO Historians, March 2005. Το πλήρες αρχείο δημοσιεύθηκε ηλεκτρονικώς στον εξής διαδικτυακό σύνδεσμο: <https://issuu.com/fcohistorians/docs/therecordsofthepermanentundersecret>).

Ως συνέπεια του αποχαρακτηρισμού και της δημοσιοποίησης των προαναφερθέντων βρετανικών κρατικών αρχείων, αποκαλύφθηκαν τα εξής σχετικά με τη χειραγώγηση του νεοελληνικού πολιτικού συστήματος από ξένες Δυνάμεις, γενικώς, και για τον

ρόλο που διαδραμάτισε ο πράκτορας των βρετανικών μυστικών υπηρεσιών σερ Βασίλειος Ζαχάροφ (Sir Basil Zaharoff) στην Ελλάδα, ειδικώς: Τις παραμονές και κατά την έναρξη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, στην Ελλάδα, δρούσαν χιλιάδες πράκτορες των γερμανικών, των γαλλικών και των βρετανικών μυστικών υπηρεσιών με σκοπό να ελέγξουν την εξωτερική πολιτική, τις ελίτ και την κοινή γνώμη του νεοελληνικού κράτους για λογαριασμό των αντίστοιχων δυτικοευρωπαϊκών Μεγάλων Δυνάμεων. Σε αυτό το πλαίσιο, από την έναρξη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, το 1914, η Μεγάλη Βρετανία, προκειμένου να αντισταθμίσει τη μεγάλη διείσδυση Γερμανών πρακτόρων στην Ελλάδα και να εξασφαλίσει τη συμμαχία της Ελλάδας με την Entente («Συνεννόηση», όπως ονομαζόταν η συμμαχία Μεγάλης Βρετανίας–Γαλλίας), χρησιμοποίησε τον σερ Βασίλειο Ζαχάροφ, ο οποίος ήταν ελληνικής καταγωγής υψηλόβαθμος πράκτορας των βρετανικών μυστικών υπηρεσιών και μεγαλέμπορος όπλων. Ο μυστικός πράκτορας σερ Βασίλειος Ζαχάροφ έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στην ανάδειξη και καθιέρωση του Ελευθερίου Βενιζέλου στο πολιτικό σύστημα της Ελλάδας. Για τον Ζαχάροφ και, γενικότερα, για τις βρετανικές μυστικές υπηρεσίες, ο Βενιζέλος ήταν ένα σημαντικό «πολιτικό κεφάλαιο» της Μεγάλης Βρετανίας στο ελλαδικό πολιτικό σύστημα, με σκοπό να λειτουργήσει ως αντίβαρο στο χειραγωγούμενο από τη Γερμανία κομμάτι του νεοελληνικού κοινωνικού κατεστημένου. Από την άλλη πλευρά, στη συνείδηση μιας μεγάλης μάζας της νεοελληνικής κοινωνίας, ο Ελευθέριος Βενιζέλος καθιερώθηκε ως μοντέλο εθνικού ηγέτη.

Ο ελληνικής καταγωγής σερ Βασίλειος Ζαχάροφ (Sir Basil Zaharoff), Ιππότης Μεγαλόσταυρος του βρετανικού Τάγματος του Μπαθ/Λουτρού (Most Honourable Order of the Bath), Ιππότης Μεγαλόσταυρος του Τάγματος της Βρετανικής Αυτοκρατορίας (Most Excellent Order of the British Empire), στέλεχος των βρετανικών μυστικών υπηρεσιών, μεγαλέμπορος όπλων και διευθυντής της βρετανικής πολεμικής βιομηχανίας Vickers Ltd. Ήταν ο κύριος οικονομικός και πολιτικός σπόνσορας του Ελευθερίου Βενιζέλου.

Στα προαναφερθέντα βρετανικά κρατικά αρχεία, περιλαμβάνεται μια επιστολή του Ζαχάροφ της 12ης Νοεμβρίου 1915, με την οποία ο Ζαχάροφ, απευθυνόμενος σε υψηλόβαθμο σύνδεσμό του με τον Βρετανό πρωθυπουργό, εισηγήθηκε ότι χρειαζόταν ενάμιση εκατομμύριο στερλίνες για την εξαγορά πολιτικώς και στρατιωτικώς σημαντικών προσώπων στην Ελλάδα και ότι προείχε η εξαγορά σαράντα πέντε Ελλήνων βουλευτών, των γερμανόφιλων ελληνικών εφημερίδων και ενός στρατιωτικού διοικητή των ελληνικών συνόρων, προκειμένου να επιταχυνθεί το τέλος

του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου και, μάλιστα, με τον τρόπο που θα εξυπηρετούσε καλύτερα τη βρετανική εξωτερική πολιτική. Ο τότε Βρετανός πρωθυπουργός Χέρμπερτ Χένρι Ασκουιθ (Herbert Henry Asquith) αποδέχθηκε γραπτώς, στις 11 Δεκεμβρίου 1915, τις προτάσεις της προαναφερθείσας επιστολής του Ζαχάροφ, και, στη συνέχεια, η βρετανική κυβέρνηση έθεσε στη διάθεση του Ζαχάροφ κονδύλιο ύψους 1.407.000 στερλινών (καταθέτοντάς το στον τραπεζικό λογαριασμό του Ζαχάροφ στην τράπεζα Barclays), με το οποίο ο Ζαχάροφ, μεταξύ άλλων, στήριξε τον Έλληνα πολιτικό Ελευθέριο Βενιζέλο, πρόεδρο του Κόμματος Φιλελευθέρων, και, σε συνεννόηση με τον Ελευθέριο Βενιζέλο, ανέλαβε να εξαγοράσει δυσαρεστημένους Έλληνες πολιτικούς. Επίσης, στο πλαίσιο της βρετανικής προπαγάνδας, ο Ζαχάροφ φρόντισε να δημιουργηθεί στην Ελλάδα, το 1916, αγγλο-γαλλικό πρακτορείο ειδήσεων με τη μορφή ραδιοφωνικού σταθμού.

Προκειμένου να ενισχύσουν περαιτέρω τον Ελευθέριο Βενιζέλο και το κόμμα του, οι Βρετανοί, όπως αναφέρεται στα προαναφερθέντα βρετανικά κρατικά αρχεία, διέθεσαν επιπλέον ένα εκατομμύριο γαλλικά φράγκα, τα οποία πληρώθηκαν μέσω της Εθνικής Τράπεζας της Αιγύπτου στον Γεώργιο Αβέρωφ, ο οποίος ήταν βασικός διάυλος μεταξύ Λονδίνου και Ελλάδας (ως πράκτορας των βρετανικών μυστικών υπηρεσιών, βάσει των προαναφερθέντων βρετανικών κρατικών αρχείων), φίλος του Ελευθερίου Βενιζέλου και χορηγός του κινήματος του Ελευθερίου Βενιζέλου της Θεσσαλονίκης το 1917 (το οποίο απέβλεπε στη συμμετοχή της Ελλάδας στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο παρά τω πλευρώ της Entente). Το Κόμμα Φιλελευθέρων ιδρύθηκε από τον Ελευθέριο Βενιζέλο μετά από την εκλογή του ως βουλευτή στις 22 Αυγούστου 1910. Από το δικό του κονδύλιο, ο Ζαχάροφ, κατά τα προαναφερθέντα βρετανικά κρατικά αρχεία, χρηματοδότησε την ίδρυση Βενιζελικού τυπογραφείου και εκδοτικού οίκου με το ποσό των τριάντα επτά χιλιάδων στερλινών. Επιπλέον, επειδή μέχρι τον Ιούλιο του 1916, η Ελλάδα δεν είχε ακόμη κηρύξει τον πόλεμο στη Βουλγαρία, σύμμαχο της Γερμανίας, και προκειμένου να ενισχυθεί περαιτέρω ο Βενιζέλος, που υποστήριζε τη συμμετοχή της Ελλάδας στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο παρά τω πλευρώ της Entente, ο Ζαχάροφ ζήτησε και πέτυχε μια πρόσθετη αγγλογαλλική χρηματοδότηση του Κόμματος Φιλελευθέρων με το ποσό των πέντε εκατομμυρίων δραχμών για κάλυψη προεκλογικών δαπανών.

Ο Ιωάννης Μεταξάς και η γερμανική “πέμπτη φάλαγγα” μέσα στο νεοελληνικό κράτος

Κατά το πρώτο ήμισυ του εικοστού αιώνα, ένα κεντρικής σημασίας πρόσωπο του φιλογερμανικού δικτύου που λειτουργούσε στην Ελλάδα ήταν ο Ιωάννης Μεταξάς, ο οποίος ήταν απόφοιτος της Πολεμικής Ακαδημίας του Βερολίνου και ιδεολόγος του φασισμού. Ως αξιωματικός του Ελληνικού Στρατού, επέδειξε σημαντικές στρατιωτικές ικανότητες στον Πρώτο Βαλκανικό Πόλεμο (1912–1913) και στον Δεύτερο Βαλκανικό Πόλεμο (1913). Όμως, το 1915, ο Μεταξάς μαζί με τον Γεώργιο Στρέιτ (διακεκριμένο Έλληνα διπλωμάτη, πολιτικό και ακαδημαϊκό), τον Σοφοκλή Δούσμανη (ναύαρχο του Ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού) και τη Βασίλισσα Σοφία της Ελλάδας (κόρη του Αυτοκράτορα Φρειδερίκου Γ' της Γερμανίας και αδελφή του Αυτοκράτορα Γουλιέλμου Β' της Γερμανίας) συγκρότησαν ένα ισχυρό φιλογερμανικό δίκτυο και λόμπι για να επηρεάσουν τον Βασιλέα Κωνσταντίνου Α' της Ελλάδας και το ελληνικό πολιτικό σύστημα, εναρμονιζόμενοι με τη γερμανική εξωτερική πολιτική.

Γι' αυτό, τον Αύγουστο του 1916, ύστερα από αιτήματα της Μεγάλης Βρετανίας και της Γαλλίας, ο Έλληνας Βασιλέας αναγκάστηκε να απομακρύνει τον Μεταξά από το Γενικό Επιτελείο των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων. Επίσης, το 1916, μετά από τη δικτατορική επιβολή της φιλοβενιζελικής Κυβέρνησης Εθνικής Αμύνης και την

εκθρόνιση του Έλληνα Βασιλέα, η Entente, ενεργώντας ως επικυρίαρχος της Ελλάδας, απέστειλε προς τον Έλληνα πρωθυπουργό Αλέξανδρο Ζαΐμη κατάλογο πολιτικών ανεπιθύμητων φιλοβασιλικών που θα έπρεπε να εξοριστούν. Σε εκείνον τον κατάλογο, περιλαμβανόταν και ο Ιωάννης Μεταξάς, ο οποίος, γι' αυτό, το 1917, εξορίστηκε στην Ιταλία. Ωστόσο, μέσω του Ελευθεροτεκτονισμού και μέσω φασιστικών πολιτικών δικτύων, ο Μεταξάς μπόρεσε να δημιουργήσει ένα σύστημα προστασίας του ίδιου και των πολιτικών φίλων του στην Ιταλία (βλ. Γενικά Αρχεία του Κράτους, *Αρχείο Ιωάννη Μεταξά*, Φάκ. 53, και Παύλος Πετρίδης, *Σύγχρονη Ελληνική Πολιτική Ιστορία*, Αθήνα: Γκοβόστης, 2000). Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά στη σχέση του Ιωάννη Μεταξά με τον Ελευθεροτεκτονισμό, πρέπει να επισημάνουμε ότι ο Μεταξάς ήταν μέλος της Στοάς “ΗΣΙΟΔΟΣ” υπό την αιγίδα της Μεγάλης Στοάς της Ελλάδος, και, την περίοδο 1921–1923, διετέλεσε Σεβάσμιος Διδάσκαλος (δηλαδή, Πρόεδρος) εκείνης της Στοάς (*Λεύκωμα των Υπό την Αιγίδα της Μεγάλης Στοάς της Ελλάδος Τεκτονικών Στοών*, Αθήνα, 1998, σελ. 47). Μετά από την παλινόρθωση του Βασιλέα και των βασιλοφρόνων πολιτικών στην Ελλάδα, ο Μεταξάς επέστρεψε στην Ελλάδα, και, μετά από τη Μικρασιατική Καταστροφή του 1922, ίδρυσε το φασιστικό κόμμα των “Ελευθεροφρόνων” ως μια τρίτη λύση μεταξύ Βενιζελικών και Αντιβενιζελικών (Ιωάννης Μεταξάς, *Το Προσωπικό Του Ημερολόγιο*, επιμ. Φαίδων Βρανάς, Αθήνα: Ίκαρος, 1960, τόμος Δ', σελ. 446).

Ο πρώτος ξένος πολιτικός αξιωματούχος που επισκέφθηκε το καθεστώς της “4ης Αυγούστου” του Ιωάννη Μεταξά (επάνω αριστερά) ήταν ο Γιόζεφ Γκέμπελς (Joseph Goebbels), υπουργός Προπαγάνδας της ναζιστικής Γερμανίας, ο οποίος εικονίζεται δεξιά στην ανωτέρω φωτογραφία. Ο Γκέμπελς επισκέφθηκε την Αθήνα τον Σεπτέμβριο του 1936 (στο αεροδρόμιο της Αθήνας, τον Γκέμπελς υποδέχθηκε εκ μέρους της ελληνικής κυβέρνησης ο τότε υπουργός Διοίκησης Πρωτευούσης Κωνσταντίνος Κοτζιάς, ο οποίος μάλιστα ήταν γερμανομαθής και δεδηλωμένος υποστηρικτής του Μουσολίνι και της ναζιστικής ιδεολογίας).

Από αυτά που ο Μεταξάς γράφει στο ημερολόγιό του, προκύπτει ότι, μετά από την ήττα της Γερμανίας στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, έκανε μια ομορτοουνιστική γεωστρατηγική στροφή προς την πλευρά της Μεγάλης Βρετανίας. Τη δεκαετία του 1930, η Μεγάλη Βρετανία αποφάσισε να συνεργαστεί με τον φιλογερμανό και οπαδό του φασισμού δικτάτορα Ιωάννη Μεταξά, προκειμένου να εξασφαλίσει την κυριαρχία μιας ετεροκαθοριζόμενης αστικής τάξης στην Ελλάδα, να εμποδίσει τη διάδοση

επαναστατικών και, ιδίως, κομμουνιστικών ιδεολογιών στην εξαθλιωμένη ελληνική εργατική τάξη, και να οδηγήσει στη σύγκρουση της Ελλάδας με τη ναζιστική Γερμανία στη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Άλλωστε, την ίδια περίοδο, η Μεγάλη Βρετανία έδρασε με παρόμοιο τρόπο απέναντι στους φασίστες της Ιταλίας.

Οι βρετανικές μυστικές υπηρεσίες είχαν κατορθώσει να διεισδύσουν βαθιά στο φασιστικό καθεστώς που επέβαλε ο Μπενίτο Μουσολίνι (Benito Mussolini) στην Ιταλία την περίοδο 1922–1943. Το 1917, ο ίδιος ο Μπενίτο Μουσολίνι, ο οποίος τότε εργαζόταν ως δημοσιογράφος, στρατολογήθηκε από τη βρετανική μυστική υπηρεσία MI5, όπως αποκάλυψε σχετική ιστορική έρευνα του δρ Πίτερ Μάρτλαντ (Peter Martland), καθηγητή ιστορίας στο Πανεπιστήμιο του Cambridge (τα πορίσματα αυτής της έρευνας δημοσιεύθηκαν στην εφημερίδα *The Guardian*, στις 13 Οκτωβρίου 2009 (ο σχετικός διαδικτυακός σύνδεσμος στην ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας *The Guardian* είναι ο εξής: <https://www.theguardian.com/world/2009/oct/13/benito-mussolini-recruited-mi5-italy>). Επιπλέον, σύμφωνα με τον φάκελο του Τσιάνο (The Ciano Papers) που υπάρχει στο ιστορικό αρχείο της αμερικανικής CIA, ο Γκαλεάτσο Τσιάνο (Galeazzo Ciano) είχε διατελέσει υπουργός Εξωτερικών της Ιταλίας την περίοδο κατά την οποία η Μεγάλη Βρετανία είχε δώσει τη συγκατάθεσή της στην κατάκτηση της Αιθιοπίας από την Ιταλία, στην επέμβαση της Ιταλίας στον Ισπανικό Εμφύλιο Πόλεμο και στην πολιτική προσέγγιση μεταξύ της Ιταλίας και της ναζιστικής Γερμανίας, και, κατ' αυτόν τον τρόπο, υπήρχε ισχυρός διάυλος επικοινωνίας μεταξύ της βρετανικής κυβέρνησης και του Τσιάνο. Σχετικές πληροφορίες περιέχονται στα ημερολόγια του Τσιάνο της περιόδου 1939–1943, που εκδόθηκαν στην αγγλική γλώσσα, το 1946, στη Νέα Υόρκη, από τον εκδοτικό οίκο Doubleday & Co.

Ο Μεταξάς απέδειξε εμπράκτως την πίστη του στον φασισμό, αφενός καταργώντας δημοκρατικά δικαιώματα και πνίγοντας στο αίμα τις μεγάλες απεργίες του 1936 στη Θεσσαλονίκη, αφετέρου οικοδομώντας ένα πατερναλιστικό ρασιοναλιστικό κράτος, όπως ορίζει η φασιστική ιδεολογία (βλ. Walter Laqueur, *Fascism: Past, Present, Future*, Oxford: Oxford University Press, 1996). Σε συνεργασία με τον Βασιλέα Γεώργιο Β' των Ελλήνων, ο Μεταξάς επέβαλε δικτατορικό καθεστώς στις 4 Αυγούστου 1936. Η Μεγάλη Βρετανία, χειραγωγώντας μυστικώς πτυχές της πολιτικής της Ιταλίας και της Ελλάδας, οδήγησε σε τετελεσμένα γεγονότα που κατέστησαν τον ελληνοϊταλικό πόλεμο αναπόφευκτο, ανοίγοντας έτσι ένα νέο πολεμικό μέτωπο στις δυνάμεις του Άξονα, με τελικό σκοπό την αποδυνάμωση της ναζιστικής Γερμανίας. Πράγματι, η Ελλάδα αναγκάστηκε να οδηγηθεί σε πόλεμο με την Ιταλία το 1940, γεγονός που, με τη σειρά του, οδήγησε στην επίθεση της ναζιστικής Γερμανίας εναντίον της Ελλάδας το 1941, παρ' ότι ο Μεταξάς είχε προσπαθήσει να αποτρέψει την έκρηξη ελληνογερμανικού πολέμου, και, γι' αυτό, παρά τις πιέσεις της βρετανικής κυβέρνησης, δεν είχε επιτρέψει την αποστολή βρετανικών στρατευμάτων στο ελληνικό έδαφος.

Η Ελληνορθόδοξη Εκκλησία αιχμάλωτη του αλλοτριωμένου νεοελληνικού κράτους

Το προαναφερθέν πολιτικό και γεωπολιτικό πλαίσιο προσδιόρισε σημαντικά την πορεία εκκλησιαστικών ζητημάτων του Ελληνορθόδοξου κόσμου στη διάρκεια του εικοστού αιώνα. Παρά το γεγονός ότι οι δυτικοευρωπαϊκές Μεγάλες Δυνάμεις είχαν γεωστρατηγικούς και πολιτικούς ανταγωνισμούς μεταξύ τους, ένα θέμα ως προς το οποίο είχαν συμφωνήσει, ήδη από την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους, ήταν ότι η πολιτιστική ταυτότητα και οι βασικοί θεσμοί της νεοελληνικής κοινωνίας θα έπρεπε να διαμορφωθούν από δυτικές ελίτ και ότι θα έπρεπε να αποτραπεί η νεοελληνική κοινωνία από το να έρθει σε ουσιαστική πνευματική επαφή με τον βυζαντινό

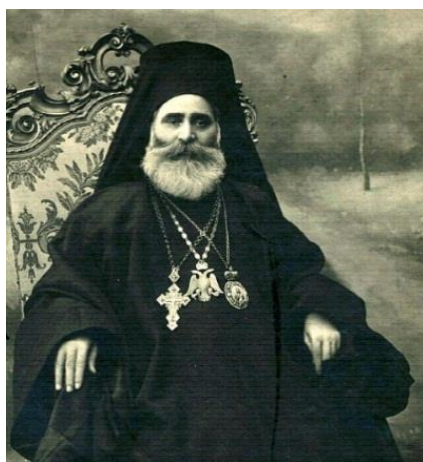
Μεσαίωνα και από το να συγκροτήσει οιοδήποτε νέο-βυζαντινό ιστορικό υποκείμενο. Εξ ου και η “εθνική” Εκκλησία της Ελλάδος, έχουσα καθεστωτική νοοτροπία, ενεπλάκη στους πολιτικούς ανταγωνισμούς της Βενιζελικής παράταξης (την οποία, ως επί το πλείστον, διαχειρίζονταν Βρετανοί και Γάλλοι) με την Αντιβενιζελική παράταξη (την οποία, ως επί το πλείστον, διαχειρίζονταν Γερμανοί). Ωστόσο, είτε στη διοικητική ελίτ της Εκκλησίας της Ελλάδος κυριαρχούσαν Βενιζελικοί είτε Αντιβενιζελικοί, η διοικητική ελίτ της Εκκλησίας της Ελλάδος είχε συμφύρει τον εαυτό της με τη δυτική νεωτερικότητα και με νοοτροπίες των δυτικών Χριστιανικών Ομολογιών.

Το 1917, ο Μητροπολίτης Αθηνών Θεόκλητος εξεβλήθη βιαίως από τη Μητρόπολη του από την επαναστατική κυβέρνηση των Βενιζελικών (γνωστή ως κυβέρνηση “Εθνικής Αμύνης”) δια των ανδρών της Χωροφυλακής και απομονώθηκε σε διάφορες μονές του κράτους, επειδή είχε πρωταγωνιστήσει στην τελετή του “αναθέματος” κατά του Ελευθερίου Βενιζέλου στο Πεδίον του Άρεως το 1916 και ήταν φιλοβασιλικός. Τον Ιούλιο του 1917, κατ’ εντολή της Βενιζελικής επαναστατικής κυβέρνησης της “Εθνικής Αμύνης” (την οποία σχημάτισε στη Θεσσαλονίκη, με την υποστήριξη της Entente, ο Ελευθέριος Βενιζέλος συνεργαζόμενος με τον ναύαρχο Παύλο Κουντουριώτη και τον στρατηγό Παναγιώτη Δαγκλή), συγκροτήθηκε τετραμελής “Αριστίνδην” (δηλαδή, αντικανονική) Σύνοδος για τη διοίκηση της Εκκλησίας της Ελλάδος. Αυτή η αντικανονική διοικητική Αρχή της Εκκλησίας της Ελλάδος συγκρότησε “έκτακτο Ανώτατο Εκκλησιαστικό Δικαστήριο,” το οποίο, στις 3 Οκτωβρίου 1917, καθαίρεσε τον τότε Μητροπολίτη Αθηνών Θεόκλητο, δια ψήφων 7 έναντι 6, κατ’ απαίτηση της κυβέρνησης του Ελευθερίου Βενιζέλου. Ο θρόνος της Μητρόπολης Αθηνών παρέμεινε κενός από τον Οκτώβριο του 1917 μέχρι τον Φεβρουάριο του 1918.

Στις 26 Φεβρουαρίου 1918, η αντικανονική Αριστίνδην Σύνοδος, η οποία εν τω μεταξύ είχε γίνει πενταμελής, προέβη στην εκλογή Μητροπολίτη Αθηνών, βάσει παρασκηνιακών συνεννοήσεών της με την κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου. Σύμφωνα με τον τότε ισχύοντα Νόμο, εκείνη η Αριστίνδην Σύνοδος απέστειλε προς την κυβέρνηση πρόταση τριών υποψηφίων, ώστε η κυβέρνηση να επιλέξει μεταξύ αυτών το πρόσωπο που θα ήταν ο επόμενος Μητροπολίτης Αθηνών. Μεταξύ των τριών εκείνων υποψηφίων, ο Ελευθέριος Βενιζέλος προέκρινε και ουσιαστικώς επέβαλε ως Μητροπολίτη Αθηνών τον Μελέτιο Μεταξάκη, ο οποίος προηγουμένως ήταν Μητροπολίτης Κιτίου Κύπρου και, βεβαίως, ήταν Βενιζελικός. Σύμφωνα με τους Ιερούς Κανόνες της Ορθόδοξης Εκκλησίας, η εκλογή του Μελετίου Μεταξάκη στη Μητρόπολη Αθηνών ήταν αντικανονική, αφενός επειδή έγινε από Αριστίνδην Σύνοδο (δηλαδή, χωρίς τη συμμετοχή όλων των επισκόπων της Εκκλησίας της Ελλάδος), κατά παράβαση του Δ’ Κανόνα της Α’ Οικουμενικής Συνόδου, αφετέρου επειδή στη διαδικασία εκλογής αναμείχθηκε ευθέως η κοσμική εξουσία, κατά παράβαση του Α’ Αποστολικού Κανόνα.

Στις 4 Νοεμβρίου 1920, ανέλαβε τα καθήκοντά της η κυβέρνηση του Δημητρίου Ράλλη, σε αντικατάσταση της κυβέρνησης του Ελευθερίου Βενιζέλου. Με παρέμβαση της νέας κυβέρνησης, ο αντικανονικός Μητροπολίτης Αθηνών Μελέτιος απομακρύνθηκε από τον θρόνο του, και, στις 20 Δεκεμβρίου 1920, επανήλθε στον μητροπολιτικό θρόνο των Αθηνών ο αντικανονικώς καθαιρεθείς και απομακρυνθείς εκ τούτου Θεόκλητος. Το 1921, ο πανεπιστημιακός καθηγητής Παύλος Καρολίδης υπέβαλε μήνυση κατά του Μελετίου Μεταξάκη, και, μετά από προανακρίσεις, αποφασίστηκε ότι ο Μελέτιος “δέον να εισαχθή εις δίκην ενώπιον της Ιεράς Συνόδου.” Στις 15 Νοεμβρίου 1921, η Ιερά Σύνοδος διέταξε “διεξαγωγή ανακρίσεων κατά του Μελετίου.” Ενώ όμως διεξάγονταν ανακρίσεις σε βάρος του, ο Μελέτιος Μεταξάκης, με την υποστήριξη Βενιζελικών και αγγλοαμερικανικών πολιτικών και

εκκλησιαστικών παραγόντων, εξελέγη Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, προς μεγάλη έκπληξη της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος. Στο μεταξύ, ο Μελέτιος, πριν από την εκλογή του στον θρόνο του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, είχε μεταβεί στις ΗΠΑ, όπου έδρασε σχισματικώς σε βάρος της Εκκλησίας της Ελλάδος. Στις 29 Δεκεμβρίου 1921, η Εκκλησία της Ελλάδος καθαίρεσε τον Μελέτιο, κρίνοντάς τον ένοχο σημαντικών εκκλησιαστικών παραβάσεων και, ιδίως, ένοχο δημιουργίας σχίσματος (είχε ενεργήσει σχισματικώς σε βάρος της Εκκλησίας της Ελλάδος στις Η.Π.Α.). Παρ' ότι ήταν καθηρημένος πλέον από την Εκκλησία της Ελλάδος, ο Μελέτιος, με την υποστήριξη Βενιζελικών και αγγλοαμερικανικών πολιτικών και εκκλησιαστικών παραγόντων, ενθρονίστηκε στην Κωνσταντινούπολη, στις 24 Ιανουαρίου 1922, ως Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Μελέτιος Δ'.

Ο Πατριάρχης Μελέτιος Μεταξάκης. Υπηρέτησε ως Μητροπολίτης Κιτίου από το 1910 έως το 1918, Μητροπολίτης Αθηνών από το 1918 έως το 1920, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως από το 1921 έως το 1923 (ως Μελέτιος Δ') και Πατριάρχης Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής από το 1926 έως το 1935 (ως Μελέτιος Β').

Κατά τους μήνες Σεπτέμβριο, Οκτώβριο και Νοέμβριο του 1921, οι πολιτικοί παράγοντες της “Εθνικής Αμύνης” ασχολήθηκαν συστηματικά με το ζήτημα της πλήρωσης του χηρεύοντος πατριαρχικού θρόνου της Κωνσταντινούπολης και προώθησαν την εκλογή του Μελετίου Μεταξάκη ως Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως, η οποία και έγινε αντικανονικώς στις 25 Νοεμβρίου 1921. Για να επιτευχθεί αυτό το αποτέλεσμα, δραστηριοποιήθηκε και ο ίδιος ο Μελέτιος Μεταξάκης, ο οποίος συγκρότησε ένα διεθνές λόμπι για την υποστήριξη της εκλογής του. Το 1918, ο Μελέτιος είχε εκλεγεί αντικανονικώς Μητροπολίτης Αθηνών, αλλά, μετά από τις εκλογές του 1920, στις οποίες νίκησε η Αντιβενιζελική παράταξη, εξαναγκάστηκε σε παραίτηση. Τότε έφυγε από την Ελλάδα και, στη συνέχεια, μετέβη στις Η.Π.Α., όπου, μάλιστα, έδρασε σχισματικώς σε βάρος της Εκκλησίας της Ελλάδος. Αργότερα, μεταβαίνοντας από τις Η.Π.Α. στην Κωνσταντινούπολη, ο Μελέτιος συναντήθηκε στο Λονδίνο με τον Βρετανό πρωθυπουργό Λόιντ Τζορτζ (Lloyd George) και στο Παρίσι με την Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων της γαλλικής Γερουσίας, τον Γάλλο πρόεδρο Πουανκαρέ (Raymond Poincaré), τον Γάλλο πρωθυπουργό Κλεμανσό (Georges Clemenceau) και τον πρόεδρο της Επιτροπής Εξωτερικών της γαλλικής Βουλής (βλ. σχετικώς Σ. Β. Μαρκεζίνης, *Πολιτική Ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδος*, σειρά Β', τόμ. Α', σελ. 251–253). Επιπλέον, ο Μελέτιος Μεταξάκης αξιοποίησε τη συμμετοχή του στην Τεκτονική Στοά «Αρμονία» της Κωνσταντινούπολης, προκειμένου να ενισχύσει το προσωπικό του λόμπι.

Στις 11 Σεπτεμβρίου 1922, η Βενιζελική παράταξη κατέκτησε πάλι την εξουσία στην Ελλάδα με πραξικόπημα του οποίου πρωτεργάτες ήταν οι Βενιζελικοί αξιωματικοί των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων συνταγματάρχης Νικόλαος Πλαστήρας, συνταγματάρχης Στυλιανός Γονατάς, αντιπλοίαρχος Δημήτριος Φωκάς, αντιστράτηγος Αλέξανδρος Οθωναίος, καθώς και ο πολιτικός και μετέπειτα πρωθυπουργός της Ελλάδας Γεώργιος Παπανδρέου. Το 1923, με πολιτική παρέμβαση των δικτατόρων Πλαστήρα και Γονατά, εξεβλήθη από τον θρόνο του ο Μητροπολίτης Αθηνών Θεόκλητος, και συγκροτήθηκε πενταμελής Αριστίνδην Σύνοδος η οποία, στις 23 Φεβρουαρίου 1923, εξέλεξε ως νέο Μητροπολίτη Αθηνών τον Αρχιμανδρίτη Χρυσόστομο Παπαδόπουλο, του οποίου η υποψηφιότητα υποστηρίχθηκε παρασκηνιακά από τον Στυλιανό Γονατά, τον Ελευθέριο Βενιζέλο και τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Μελέτιο Δ'.

Η αντικανονική αλλαγή του εκκλησιαστικού ημερολογίου από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως

Το 1919, ο Προτεστάντης Αρχιεπίσκοπος Ουψάλας της Σουηδίας Σέντερμπλουμ (Lars Olof Jonathan Söderblom) πρότεινε τη σύγκληση ενός Παγκριστιανικού συνεδρίου το οποίο θα αποτελούσε ένα είδος “Κοινωνίας των Εκκλησιών,” κατά το πρότυπο της “Κοινωνίας των Εθνών.” Ο Σουηδός λόγιος και διπλωμάτης Κόλμοντιν (Johannes Kolmodin), φίλος του Σέντερμπλουμ, βρισκόταν σε επαφή με το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως από τον Φεβρουάριο του 1918, και είχε ενημερώσει παράγοντες του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως για τις προσπάθειες του Σέντερμπλουμ να φέρει σε επαφή εκκλησιαστικούς ηγέτες από διάφορα έθνη. Υπό την επιρροή του αγγλοαμερικανικού παράγοντα, η Σύνοδος της Εκκλησίας της Κωνσταντινουπόλεως, στις 10 Ιανουαρίου 1919, συζήτησε το ζήτημα της οικουμενιστικής συμμαχίας. Σε εκείνη τη σύνοδο, ο Τοποτηρητής του Θρόνου της Κωνσταντινουπόλεως Δωρόθεος εισηγήθηκε μια πολιτική αμοιβαίας αναγνώρισης και σύγκλισης μεταξύ των Ορθοδόξων και των Εκκλησιών της Δύσης. Επίσης, κατ’ αναλογία προς την εκπορευόμενη και υποστηριζόμενη από τις Η.Π.Α. ιδέα της Κοινωνίας των Εθνών, η Εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως ανέλαβε την προώθηση της ιδέας μιας Κοινωνίας των Εκκλησιών. Τον Απρίλιο του 1919, ο Πατριαρχικός Επίτροπος Μητροπολίτης Προύσης Δωρόθεος μετέβη στο Παρίσι για να παρουσιάσει τις απόψεις του Πατριαρχείου στην εκεί εργαζόμενη Διάσκεψη Ειρήνης των Παρισίων, όπου ιδρύθηκε η Κοινωνία των Εθνών.

Εναρμονιζόμενο προς την κουλτούρα της Κοινωνίας των Εθνών και υιοθετώντας το πνεύμα εκκοσμίκευσης που είχε σαρώσει τις επικρατούσες δυτικές Εκκλησίες, το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, τον Ιανουάριο του 1920, εξέδωσε μια οικουμενιστική Εγκύκλιο “Προς τας απανταχού Εκκλησίας του Χριστού,” στην οποία η Εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως δήλωνε ότι “η των διαφόρων Χριστιανικών Εκκλησιών προσέγγις προς αλλήλας και κοινωνία ουκ αποκλείεται υπό των υφισταμένων μεταξύ αυτών δογματικών διαφορών.” Επίσης, στην προαναφερθείσα Εγκύκλιο του 1920, το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως καθόριζε συγκεκριμένα μέτρα που θα έπρεπε να ληφθούν για να πραγματοποιηθεί η οικουμενιστική σύγκλιση και συμμαχία μεταξύ των διαφορετικών Χριστιανικών Εκκλησιών. Το πρώτο μέτρο που πρότεινε ήταν η υιοθέτηση “ενιαίου ημερολογίου προς ταυτόχρονον εορτασμόν των μεγάλων Χριστιανικών εορτών υπό πασών των Εκκλησιών.”

Αξίζει να σημειωθεί ότι, την 1η Ιανουαρίου 2014, στην επίσημη ιστοσελίδα του, ο περίφημος οργανισμός γεωπολιτικών αναλύσεων STRATFOR δημοσίευσε ειδική μελέτη υπό τον τίτλο “Η Γεωπολιτική του Γρηγοριανού Ημερολογίου” (The Geopolitics of the Gregorian Calendar), η οποία είναι διαθέσιμη στο ακόλουθο link:

https://www.stratfor.com/analysis/geopolitics-gregorian-calendar?utm_campaign=bf1f576f29-140102_FR_Gregorian_Calendar12_31_2013&utm_content=IMG&utm_medium=email&utm_source=Stratfor+Subscribers&utm_term=0_1c43cbb1e-bf1f576f29-48525829

Η προαναφερθείσα ανάλυση του STRATFOR εξηγεί τη μεγάλη πολιτιστική και πολιτική σημασία των ημερολογίων στην ιστορία της ανθρωπότητας. Το “Γρηγοριανό Ημερολόγιο,” που καθιερώθηκε από τον Πάπα Γρηγόριο ΙΓ΄ το 1582, σε αντικατάσταση του προηγούμενου (“Ιουλιανού”) ημερολογίου, είχε ως κύριο σκοπό να εγκαινιάσει μια παποκεντρική “παγκοσμιοποιημένη εποχή,” όπως εξηγεί η προαναφερθείσα ανάλυση του STRATFOR. Η ίδια ανάλυση του STRATFOR προσθέτει: “Το ημερολόγιο του πάπα αποτέλεσε ουσιαστικά την επιβολή ενός αληθινού παγκόσμιου αλληλεπιδραστικού συστήματος και την αναγνώριση μιας νέας παγκόσμιας πραγματικότητας.”

Το 1923, ο Μελέτιος Μεταξάκης, ως Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, συγκρότησε “πανορθόδοξο συνέδριο” στην Κωνσταντινούπολη, προκειμένου να πείσει όλες τις τοπικές Ορθόδοξες Εκκλησίες να εναρμονίσουν το εκκλησιαστικό ημερολόγιο με το παπικό (Γρηγοριανό). Το εν λόγω συνέδριο αποκλήθηκε “Πανορθόδοξο Συνέδριο,” αλλά δεν ήταν κάτι τέτοιο. Σε αυτό δεν μετείχαν τα Πατριαρχεία Αλεξανδρείας, Αντιοχείας και Ιεροσολύμων καθώς και πολλές από τις άλλες τοπικές Ορθόδοξες Εκκλησίες. Τελικώς, σε αυτό το “Συνέδριο,” μετείχαν και συνυπέγραψαν τα πρακτικά του μόνο εννέα πρόσωπα, τα εξής: ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Μελέτιος, πέντε επίσκοποι, ένας αρχιμανδρίτης και δύο λαϊκοί, εκ των οποίων ο ένας ήταν θεολόγος και ο άλλος μαθηματικός (*Πρακτικά και Αποφάσεις του εν Κωνσταντινουπόλει Πανορθοδόξου Συνεδρίου*, Κωνσταντινούπολη 1923, και κατ’ επανέκδοση, Αθήνα 1982, σελ. 11–12, 22). Το “Συνέδριο” λειτούργησε από τις 10/5/1923 έως τις 8/6/1923. Μάλιστα, το επισκέφθηκε ο Αγγλικανός “Επίσκοπος τέως Οξφόρδης Γκορ (Gore)” μετά “του συνοδού ιερέως Μπάξτον,” κατέλαβε “θέσιν εκ δεξιών του Πατριάρχου” και μίλησε στο “Συνέδριο” (όπ.π., σελ. 84). Συγκεκριμένα, ο Γκορ δήλωσε ότι οι δυτικές Εκκλησίες θα ευχαριστούνταν αν οι Ορθόδοξοι αποφάσιζαν να συνεορτάζουν μαζί τους “τας μεγάλας Χριστιανικές εορτάς της Γεννήσεως, της Αναστάσεως και της Πεντηκοστής” (“Αντιφώνηση Αγγλικανού Επισκόπου Γκορ,” όπ.π., σελ. 86).

Στις 6 Ιουνίου 1923, αυτό το λεγόμενο “Πανορθόδοξο Συνέδριο” έλαβε επτά αποφάσεις, οι οποίες, στις 11 Ιουνίου 1923, απεστάλησαν στον Μητροπολίτη Αθηνών Χρυσόστομο Παπαδόπουλο (όπ.π., σελ. 211–222). Με την πρώτη απόφασή του, αποφασίστηκε η “μεταρρύθμισις του Ιουλιανού ημερολογίου,” δηλαδή, του εκκλησιαστικού ημερολογίου της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Έτσι, “απαλείφονται,” γράφεται στην απόφαση, “αι 13 ημέραι” της γνωστής διαφοράς με το παπικό ημερολόγιο. Ο Μητροπολίτης Κασσανδρείας Ειρηναίος έγραψε ότι ο Πατριάρχης Μελέτιος Μεταξάκης ενήργησε αντικανονικώς για να ικανοποιήσει “αμαρτωλάς θελήσεις και ιδιοτελείς επιθυμίας αλλοδόξων Εκκλησιών,” και πρόσθεσε ότι ο “έπηλυς (= ξένος) ούτος” Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως συγκάλυψε αντικανονικώς “το ασυνήθει τίτλω και εκκλησιαστική φρασεολογία τιτλοφορούμενον Πανορθόδοξον Συνέδριον, κατ’ αλήθειαν δε αντορθόδοξον τοιούτον” (Ειρηναίος, Μητροπολίτης Κασσανδρείας, *Υπόμνημα εις την Ιεράν Σύνοδον της Ιεραρχίας της Ελλάδος*, 10/6/1929, σελ. 19–21).

Εναντίον της προαναφερθείσας αντικανονικής συμπεριφοράς του Πατριάρχη Μελετίου αντέδρασε μεγάλο μέρος των Ορθοδόξων της Κωνσταντινούπολης. Την 1η Ιουνίου 1923, στην Κωνσταντινούπολη, έλαβε χώρα “κληρικολαϊκόν συλλαλητήριον,”

το οποίο ζήτησε την καθαίρεση του Μελετίου Μεταξάκη και την απομάκρυνσή του από την Κωνσταντινούπολη, με αποτέλεσμα, στις 10 Ιουλίου 1923, ο Πατριάρχης Μελέτιος να εγκαταλείψει την Κωνσταντινούπολη υπό το πρόσχημα “αναρρωτικής αδείας” (*Πρακτικά Πανορθόδοξου Συνεδρίου*, όπ.π., και Θ. Α. Στράγκας, *Εκκλησίας Ελλάδος Ιστορία* (Ε.Ε.Ι.), Αθήνα, 1970, τόμ. 2, 1149, 1161). Στις 10 Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους, ο Πατριάρχης Μελέτιος απέστειλε την παραίτησή του από τον πατριαρχικό θρόνο της Κωνσταντινούπολης. Σε πολιτικό επίπεδο, ο Πατριάρχης Μελέτιος ολοκλήρωσε, στον μέγιστο βαθμό που μπορούσε, την αποστολή του για την προώθηση της σύγκλισης μεταξύ του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως και των ευρισκόμενων σε αποστασία δυτικών Εκκλησιών, μεταρρυθμίζοντας το εκκλησιαστικό ημερολόγιο σύμφωνα με το παπικό, και, στη συνέχεια, για να αντιμετωπιστούν οι λαϊκές αντιδράσεις και να διασωθεί θεσμικώς το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων για τη Συνθήκη της Λωζάνης (24/7/1923), ο πολιτικός πάτριωνας του Πατριάρχη Μελετίου, δηλαδή, ο Ελευθέριος Βενιζέλος, αναγκάστηκε να τον θυσιάσει και να τον αποσύρει από τον πατριαρχικό θρόνο της Κωνσταντινούπολης (βλ. Σ. Β. Μαρκεζίνης, όπ.π., τόμ. Β’, σελ. 298, και *Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια* (Θ.Η.Ε.), τόμ. 8, σελ. 967–968). Ωστόσο, ο Πατριάρχης Μελέτιος ανέλαβε και άλλες “ειδικές” εκκλησιαστικές αποστολές. Ήδη, πάντως, με το “Πανορθόδοξο Συνέδριό” του 1923, διαίρεσε την παγκόσμια Ορθόδοξη Εκκλησία ως προς το εορτολόγιο και έθεσε τις βάσεις τόσο για μια συστηματική διείσδυση της δυτικής θεολογίας στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως όσο και για την εναρμόνιση του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως με συγκεκριμένα δυτικά γεωστρατηγικά και πολιτιστικά σχέδια. Το 1926, ο πρώην Μητροπολίτης Αθηνών και πρώην Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Μελέτιος Μεταξάκης κατόρθωσε, διαμέσου του προσωπικού του πολιτικο-εκκλησιαστικού λόμπι, να εκλεγεί και να ενθρονιστεί Πατριάρχης Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής (ως Μελέτιος Β’). Έτσι, από τη θέση πλέον του Πατριάρχη Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής, ο ίδιος επέβαλε την ημερολογιακή μεταρρύθμιση και στο Πατριαρχείο Αλεξανδρείας, το οποίο προηγουμένως την είχε απορρίψει σθεναρά.

Στις 25 Ιουνίου 1923, η Σύνοδος του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως έχοντας ακόμη ως πρόεδρό της τον Πατριάρχη Μελέτιο Μεταξάκη, έγραψε προς τις άλλες τοπικές Ορθόδοξες Εκκλησίες ότι αναμένει “την κοινήν επιδοκιμασίαν” επί της πρώτης απόφασης περί της ημερολογιακής μεταρρύθμισης και εορτολογικής καινοτομίας, προκειμένου να εξαγγείλει “την απόφασιν του Συνεδρίου ως απόφασιν της Μιας Αγίας Καθολικής και Αποστολικής Εκκλησίας” (περιοδικό *Ορθοδοξία*, 1926, σελ. 62). Όμως, τελικώς, δεν επιτεύχθηκε πανορθόδοξη συναίνεση ως προς τη μεταρρυθμιστική πολιτική του Πατριάρχη Μελετίου. Ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας Φώτιος, σε επιστολή του της 20/6/1923 προς τον Πατριάρχη Αντιοχείας Γρηγόριο, είχε ήδη υποστηρίξει ότι “η εξέτασις του ζητήματος τούτου εν ούτω κρισίμοις καιροίς και εν τοιαύτη συνελύσει ήτο άκαιρος και άτοπος,” και ότι η απόφαση του “Συνεδρίου” του 1923 ήταν “άσκοπος, αντικανονική και επιζήμιος ούτως ώστε επιβάλλεται η μη αναγνώρισις ταύτης” (όπ.π.). Ο Πατριάρχης Αντιοχείας Γρηγόριος, σε επιστολή του της 7/10/1923 προς το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, έκρινε ότι η απόφαση του “Συνεδρίου” του 1923 περί της μεταρρύθμισης του εκκλησιαστικού ημερολογίου ελήφθη “εσπευσμένως,” και ότι η εφαρμογή της “εστί πρόωρός τε και επισφαλής,” και πρότεινε να αναβληθεί “μέχρις ου συνέλθη Οικουμενική Σύνοδος” (όπ.π., σελ. 62–63). Ο Πατριάρχης Ιεροσολύμων Δαμιανός, σε τηλεγράφημά του της 6/9/1923 προς το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, αποφάνθηκε ως εξής: “Αδύνατον ημετέρω Πατριαρχείω αποδεχθήναι μεταβολήν εκκλησιαστικού ημερολογίου, καθ’ ότι τίθησιν ημάς εν λίαν

μειονεκτική θέσει εν παναγίοις Προσκυνήμασιν έναντι Λατίνων και διά κινδύνους προσηλυτισμού” (όπ.π., σελ. 63).

Την ίδια περίοδο, στη Ρωσία, το Ορθόδοξο Πατριαρχείο Μόσχας βρισκόταν υπό διωγμό από το σοβιετικό καθεστώς και δεν μπορούσε να αναλάβει σημαντικές εκκλησιολογικές πρωτοβουλίες. Στις 19/12/1923, η σοβιετική εφημερίδα *Ισβέστια* δημοσίευσε εγκύκλιο του πολιτικώς αιχμάλωτου Πατριαρχείου Μόσχας περί του εκκλησιαστικού ημερολογίου ευνοϊκή προς τους μεταρρυθμιστές (προκειμένου να εξυπηρετήσει σκοπιμότητες της σοβιετικής διπλωματίας). Από την άλλη πλευρά όμως, οι ακολουθούντες τον Πατριάρχη Μόσχας Τύχωνα Ρώσοι ιεράρχες του εξωτερικού, διά του Μητροπολίτη Κιέβου Αντωνίου, ανακοίνωσαν ότι οι αποφάσεις του “Συνεδρίου” του 1923 περί της μεταρρύθμισης του εκκλησιαστικού ημερολογίου “δεν δύνανται να γίνωσι δεκταί υπό της Ορθοδόξου Ρωσικής Εκκλησίας του εξωτερικού, ως αντιφάσκουσαι προς τους Ι. Κανόνες και την αρχαίαν εκκλησιαστικήν πράξιν, την καθιερωμένην υπό Οικουμενικών Συνόδων,” και ότι η “μεταβολή της εκκλησιαστικής χρονολογίας είναι επικίνδυνος και άκαιρος” (όπ.π., σελ. 63–64). Ο Πατριάρχης Σερβίας Δημήτριος, με επιστολή του της 8(21)/6/1923, πληροφόρησε το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως ότι “συναινεί εις την απόφασιν ταύτην του Συνεδρίου,” “επί τη προϋποθέσει” ότι “θα τεθή εις εφαρμογήν ταυτοχρόνως εν πάσαις ταις Ορθοδόξοις Εκκλησίαις,” δηλαδή, απέρριπτε την υιοθέτηση της μεταρρύθμισης του εκκλησιαστικού ημερολογίου σε περίπτωση που αυτή δεν θα υιοθετούνταν και δεν θα εφαρμοζόταν συγχρόνως από όλες τις τοπικές Ορθόδοξες Εκκλησίες (όπ.π., σελ. 64–65). Ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Κύριλλος, με τηλεγράφημα και επιστολή της 23(5)/9/1923 προς το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, εισηγήθηκε “την αναβολήν της εφαρμογής των αποφασισθέντων, μέχρις ου κατορθωθή συνεννόησις πασών των Εκκλησιών και αποφευχθή θλιβερός διχασμός και σχίσμα εν τη Ορθοδόξω Εκκλησία” (όπ.π., σελ. 68–69). Όμως ο Μητροπολίτης Βουκουρεστίου Ρουμανίας Μύρων, με επιστολή του της 17/12/1923 προς το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, ανακοίνωσε ότι η Εκκλησία της Ρουμανίας αποδέχθηκε την απόφαση του “Συνεδρίου” του 1923 περί της μεταρρύθμισης του εκκλησιαστικού ημερολογίου, με τη διαφορά ότι η Εκκλησία της Ρουμανίας θα εφαρμόσει αυτήν την απόφαση από το έτος 1924 (όπ.π., σελ. 65–68).

Συνεπώς, το 1923, εκτός από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, μόνο μια τοπική Ορθόδοξη Εκκλησία, συγκεκριμένα, εκείνη της Ρουμανίας, αποδέχθηκε αμέσως την εορτολογική καινοτομία του Πατριάρχη Μελετίου Μεταξάκη, και, μάλιστα, με την ιδιότροπη επισήμανση ότι θα την εφαρμόζε από το επόμενο έτος. Ακόμη και ο τότε Μητροπολίτης Αθηνών Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, παρ’ ότι ήταν φίλος του Πατριάρχη Μελετίου Μεταξάκη και Βενιζελικός, με επιστολή του της 7(20)/8/1923 προς το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, ανακοίνωσε “ότι επεφυλάσσετο, όπως εν καιρώ γνωρίση τω Οικουμενικώ Πατριαρχείω τας επί των ψηφισμάτων του Πανορθόδξου Συνεδρίου αποφάσεις της Ιεράς Συνόδου της Ιεραρχίας της Ελλάδος, προσθέτων άμα ότι περί του ημερολογίου, περί ου απεφήνατο ήδη η ως άνω Ιερά Σύνοδος, σπουδάξει συμφώνους ευρεθήναι και τους αγιωτάτους Πατριάρχας” (όπ.π., σελ. 69). Αυτό που διέσωσε το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως από το να καταστεί “ενεργεία” σχισματικό λόγω της ημερολογιακής καινοτομίας τού Πατριάρχη Μελετίου ήταν το γεγονός ότι οι Ορθόδοξες Εκκλησίες που αρνήθηκαν να υιοθετήσουν την ημερολογιακή καινοτομία του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Μελετίου δεν διέκοψαν την εκκλησιαστική κοινωνία με το καινοτόμο, φευ, Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, παρ’ ότι η πολιτική του τελευταίου προκάλεσε την εορτολογική διαίρεση της καθόλου Ορθόδοξης Εκκλησίας, και είναι γνωστό ότι “ουδέν

ούτω παροξύνει τον Θεόν, ως το Εκκλησίαν διαιρεθῆναι” (Ιωάννης ο Χρυσόστομος, «Προς Εφεσίους ΙΑ’», *Patrologia Graeca*, 62, 85).

Η αντικανονική αλλαγή του εκκλησιαστικού ημερολογίου από την Εκκλησία της Ελλάδος

Η δικτατορική Βενιζελική κυβέρνηση του Στυλιανού Γονατά, που επιβλήθηκε στην Ελλάδα το 1922, με πρωτεργάτες τους συνταγματάρχες Νικόλαο Πλαστήρα και Στυλιανό Γονατά και τον αντιπλοίαρχο Δημήτριο Φωκά, συνέστησε ειδική επιτροπή προς προώθηση της αλλαγής του πολιτικού ημερολογίου της Ελλάδας σύμφωνα με το κυρίαρχο στη Δύση Γρηγοριανό Ημερολόγιο. Ο πρόεδρος αυτής της επιτροπής ήταν ο υπουργός Οικονομικών Γ. Κοφινάς, και μέλη της ήταν ο νομικός Π. Τσιτσεκλής και οι πανεπιστημιακοί καθηγητές Αρχιμανδρίτης Χρυσόστομος Παπαδόπουλος (μετέπειτα Μητροπολίτης Αθηνών), Δ. Αιγινήτης και Αμ. Αλιβιζάτος. Η εν λόγω επιτροπή, στις 16 Ιανουαρίου 1923, υπέβαλε στην κυβέρνηση σχετική έκθεση, όπου έγραφε, μεταξύ άλλων, ότι “η Εκκλησία της Ελλάδος, ως και οι λοιποί Ορθόδοξοι αυτοκέφαλοι Εκκλησίες, αν και ανεξάρτητοι, εσωτερικώς είναι όμως στενώς συνδεδεμένοι προς αλλήλας και ηνωμένοι διά της αρχής της πνευματικής ενότητας της Εκκλησίας, και συνεπώς ουδεμία τούτων δύναται να χωρισθῆ των λοιπών και αποδεχθῆ νέον ημερολόγιον, χωρίς να καταστή σχισματική απέναντι των άλλων.” Γι’ αυτό, προτεινόταν “να διατηρηθῆ προσωρινώς εν ισχύι ως εκκλησιαστικόν ημερολόγιον το Ιουλιανόν, καθ’ όσον δηλαδή αφορά και τας θρησκευτικὰς εορτάς και τα της Εκκλησίας εν γένει, μέχρις ου συνεννοηθῶσι και συναινέσωσιν εις την μεταβολήν αυτού πάσαι αι Ορθόδοξαι Εκκλησίες. Καθ’ όσον όμως αφορά εις την μεταβολήν του ημερολογίου ως προς τας πολιτικὰς σχέσεις και πράξεις, θεωρούμεν ταύτην αναγκαίαν, επείγουσαν και επιβεβλημένην.” Υιοθετώντας την πρόταση αυτής της έκθεσης, η Ελληνική Πολιτεία, με το Βασιλικό Διάταγμα της 18/1/1923, εφάρμοσε στην Ελλάδα την ημερολογιακή μεταρρύθμιση, δηλαδή, υιοθέτησε το Γρηγοριανό Ημερολόγιο, για λογαριασμό της (δηλαδή, ως πολιτικό ημερολόγιο).

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο πανεπιστημιακός καθηγητής Αρχιμανδρίτης Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, που ήταν μέλος και συνυπέγραψε την έκθεση της προαναφερθείσας επιτροπής, έγινε, με αντικανονικό τρόπο, Μητροπολίτης Αθηνών το 1923 και, από αυτήν τη θέση, σε συνεννόηση με τη δικτατορική κυβέρνηση Γονατά–Πλαστήρα, επέβαλε τη μεταρρύθμιση του εκκλησιαστικού ημερολογίου με τον μονομερή και αντικανονικό τρόπο τον οποίο η προαναφερθείσα έκθεση, την οποία και ο ίδιος είχε υπογράψει, χαρακτήριζε ως σχισματικό. Στη συνέχεια, θα αναλύσουμε τον τρόπο με τον οποίο εξελίχθηκε αυτή η αντικανονική ενέργεια.

Η Σύνοδος της Ε’ Ιεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, διά Βασιλικού Διατάγματος της τότε δικτατορικής κυβέρνησης Γονατά, συνήλθε στην Αθήνα από της 24/12/1923 μέχρι της 2/1/1924. Μεταξύ των θεμάτων αυτής της συνόδου ήταν και το “περί της προσαρμογής του εκκλησιαστικού ημερολογίου προς το πολιτικόν τοιούτον” (Βασ. Διάτ. 17/12/1923, και Θ. Α. Στράγκας, Ε.Ε.Ι., τόμ. 2, σελ. 1176–1177). Σε αυτήν τη σύνοδο, προβλήθηκε η θέση του Μητροπολίτη Αθηνών Χρυσόστομου Παπαδοπούλου υπέρ της ημερολογιακής καινοτομίας. Εγκαταλείποντας εκείνος αυτό που ήταν πατερικώς ακριβές και σύμφωνο με την πολιτιστική ταυτότητα και κληρονομιά της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, αναφέρθηκε στο τι “επιστημονικώς είναι εξηκριβωμένον” και κατηγόρησε “την βυζαντινήν εποχή,” διότι δήθεν επί του εορτολογίου προτίμησε “το σφάλμα.” Κατ’ αυτόν τον τρόπο, ο Χρυσόστομος επέλεξε να υιοθετήσσει και να υπηρετήσσει τη γεωπολιτιστική στρατηγική του Πανφραγκισμού, η οποία υποκρύπτεται πίσω από το παπικό ημερολόγιο, καθώς και τη φραγκική θεολογία (σχολαστικισμός), η οποία επιδιώκει να θεμελιώσσει και να

επιβάλλει την παπική απολυταρχία διά μέσου του ρασιοναλισμού (δηλαδή, μέσω απολυταρχικών λογικών συστημάτων ελεγχόμενων από το παπικό καθεστώς).

Ο Μητροπολίτης Αθηνών Χρυσόστομος Α' (Παπαδόπουλος), ο οποίος επέβαλε αντικανονικώς εορτολογική καινοτομία στην Εκκλησία της Ελλάδος και καταδίωξε τους παλαιοημερολογίτες όχι απλώς σκληρά, αλλά με τρόπους που αποτελούν παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Εκείνη την περίοδο ο Πατριάρχης Ιεροσολύμων, ο Πατριάρχης Αντιοχείας και ο Ρώσος Πατριάρχης Κιέβου αντιτάχθηκαν πλήρως στη μεταρρύθμιση του εκκλησιαστικού ημερολογίου, οι Εκκλησίες της Σερβίας και της Ρουμανίας τάχθηκαν υπέρ της ημερολογιακής μεταρρύθμισης εφόσον όμως θα είχε προηγηθεί συναίνεση (δηλαδή, κατόπιν συμφωνίας των Ορθοδόξων Εκκλησιών), ενώ ο Μητροπολίτης Αθηνών Χρυσόστομος Παπαδόπουλος πρότεινε μονομερώς δικό του σχέδιο για τη μεταρρύθμιση του εκκλησιαστικού ημερολογίου: “να συνταυτισθώσιν αι ημερομηνίαι του ημερολογίου διά της προσθήκης 13 ημερών εις το εκκλησιαστικόν ημερολόγιον και αι μεν ακίνητοι εορταί να εορτάζωνται κατά τας ωρισμένας ημέρας του εκκλησιαστικού ημερολογίου, συμπιπτούσας προς τας του πολιτικού, το δε Πάσχα και αι μετ’ αυτού συνδεδεμέναι κινηταί εορταί εξακολουθήσωσι τελούμεναι κατά το εκκλησιαστικόν ημερολόγιον εν ταις αντιστοιχείς ημέραις του πολιτικού” (Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, εισήγηση στη Σύνοδο της Ε’ Ιεραρχίας, και Θ. Α. Στράγκας, Ε.Ε.Ι., τόμ. 2, 1193–1194). Τελικώς, η Σύνοδος της Ε’ Ιεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, αναφορικά με το ζήτημα της μεταρρύθμισης του εκκλησιαστικού ημερολογίου, αποφάσισε να “συνεννοηθή μεθ’ όλων των Εκκλησιών, ιδία δε του Οικουμενικού Πατριαρχείου” (Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, *Ημερολογιακών Κατηγοριών Έλεγχος*, Αθήνα 1937, σελ. 26–27).

Στις 23 Φεβρουαρίου 1924, απεστάλη τηλεγράφημα από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως προς την Εκκλησία της Ελλάδος, λέγοντας τα εξής: “Συνοδική απόφασις ενεκρίθη σήμερον οριστικώς προσαρμογή εορτολογίου και πολιτικού ημερολογίου 10ην προσεχούς Μαρτίου” (όπ.π., σελ. 31–32). Μετά από αυτό το πατριαρχικό τηλεγράφημα, ο Μητροπολίτης Αθηνών Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, όπως αφηγείται ο ίδιος, “ανέμενε” μόνο “μίαν εβδομάδα, ζητών ίνα μάθη αν συμφώνησαν πάσαι αι Εκκλησίαι,” και, παρ’ ότι οι περισσότερες τοπικές Ορθόδοξες Εκκλησίες είχαν διαφωνήσει με την εορτολογική καινοτομία, εκείνος, “μόνος εκπροσωπών την Ιεραρχίαν της Εκκλησίας της Ελλάδος,” διέταξε την εφαρμογή της καινοτομίας (όπ.π.). Την 1η Μαρτίου 1924, ο αντικανονικός Μητροπολίτης Αθηνών Χρυσόστομος Παπαδόπουλος υπέγραψε Εγκύκλιο προς τον λαό υπέρ της καινοτομίας, και, στις 3 Μαρτίου 1924, υπέγραψε και απέστειλε τηλεγραφική εντολή (Αριθ. Πρακτ. 430/123/3.3.1924) “προς τους Σεβασμιωτάτους Ιεράρχας της Αυτοκεφάλου Εκκλησίας Ελλάδος και Πανοσ. Τοποτηρητάς” για την εφαρμογή της καινοτομίας, “καθ’ ην η 10η

Μαρτίου του εορτολογίου θα λογισθή και θα ονομασθή 23” (όπ.π., και Θ. Α. Στράγκας, Ε.Ε.Ι., τόμ. 2, 1246).

Ορθόδοξη ένσταση εναντίον της μεταρρύθμισης του εκκλησιαστικού ημερολογίου

Η εορτολογική καινοτομία του 1924 διαίρεσε την Ορθόδοξη Εκκλησία σε καινοτόμους και σε ενισταμένους. Η εορτολογική καινοτομία του 1924 εφαρμόστηκε τότε στην Ελλάδα, στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, στην Κύπρο, στην Αλβανία και στη Ρουμανία. Οι άλλες τοπικές Ορθόδοξες Εκκλησίες αρνήθηκαν κατά το έτος αυτό να την εφαρμόσουν, προβάλλοντας διάφορες αντιρρήσεις, παρά τις ποικίλες πιέσεις πολιτικών, διπλωματικών και εκκλησιαστικών παραγόντων υπέρ της καινοτομίας. Ο καινοτόμος και αντικανονικός Μητροπολίτης Αθηνών Χρυσόστομος Παπαδόπουλος γράφει το 1924 ότι “οι λοιποί Πατριάρχαι της Ανατολής ουδαμώς απεδέχθησαν την μεταβολήν του ημερολογίου” (Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, έγγραφο προς τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως 21(8)/1/1924, και Θ. Α. Στράγκας, Ε.Ε.Ι., τόμ. 2, 1242). Ειδικότερα, ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας Φώτιος, σε επιστολή του της 20/4/1924 προς τον Μητροπολίτη Αθηνών Χρυσόστομο Παπαδόπουλο, επισημαίνει ότι “ουδεμίαν ανάγκην” βλέπει “επιβάλλουσαν την διόρθωσιν του εν χρήσει της Ορθοδόξου Εκκλησίας ημερολογίου,” και προσθέτει ότι η εφαρμογή αυτής επισπεύδεται “αναιτίως,” δηλαδή, “άνευ αιτίας πραγματικής,” και κακώς αποκρούεται από τον Μητροπολίτη Αθηνών Χρυσόστομο η συγκρότηση “Συνόδου, ή μεγάλης τοπικής, ή οικουμενικής” προκειμένου να εξετάσει αυτό το ζήτημα και να αποφανθεί επ’ αυτού.

Στην Εκκλησία της Ελλάδος, ήδη από τις πρώτες ημέρες εφαρμογής της ημερολογιακής καινοτομίας, μεγάλο πλήθος λαϊκών και αρκετοί πρεσβύτεροι και μοναχοί στασίασαν και αρνήθηκαν να υιοθετήσουν την απόφαση του Μητροπολίτη Αθηνών Χρυσόστομου και της υπ’ αυτόν Σύνοδου αναφορικά με την αλλαγή του εκκλησιαστικού ημερολογίου. Εξ ου και αποκλήθηκαν, με υποτιμητική διάθεση από τους αντιπάλους τους, “παλαιοημερολογίτες.” Επίσης, ο Μητροπολίτης Αθηνών Χρυσόστομος Παπαδόπουλος και το πολιτικό καθεστώς της χώρας εξαπέλυσαν διώξεις εναντίον των ενισταμένων (“παλαιοημερολογιτών”). Ωστόσο, και μέσα στην ίδια την καινοτόμο Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος, υπήρξαν ορισμένοι ιεράρχες που καταπολέμησαν την ημερολογιακή καινοτομία από τις πρώτες ημέρες της εφαρμογής της.

Στη Σύνοδο της Ι’ Ιεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος του Ιουνίου του 1929, ο Μητροπολίτης Κασσανδρείας Ειρηναίος κατήγγειλε ότι, “διά της μεταβολής του ημερολογίου και εορτολογίου, καταπατούνται θεμελιώδεις Αποστολικοί Κανόνες και διατάξεις σεβασμίων Οικουμενικών και Τοπικών Συνόδων” (Χριστόδουλος Μητροπολίτης Δημητριάδος, *Ιστορική και Κανονική Θεώρησις του Ημερολογιακού Ζητήματος*, Αθήνα 1982, σελ. 130). Στις 14 Ιουνίου 1929, διά σχετικού υπομνήματός του προς την εν λόγω Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος, ο ίδιος μητροπολίτης επισήμανε τα εξής: “ιερόν θεωρώ καθήκον,” δήλωσε, “να χαρακτηρίσω ως παράτολμον και αντικανονικήν πράξιν και παιγνίδιον εν ου παικτοίς την αλλαγίν, ή συμπλήρωσιν, ή διόρθωσιν, ή οπωσδήποτε και αν αποκαλώσι ταύτην, του Ιουλιανού ημερολογίου, όπερ,” ον “συνυφασμένον μεθ’ όλου του βίου της Αγίας ημών Ορθοδόξου Εκκλησίας” (Ειρηναίος Μητροπολίτης Κασσανδρείας, *Υπόμνημα εις την Ιεράν Σύνοδον της Ιεραρχίας της Ελλάδος*, 14/6/1929, σελ. 27, και Θ. Α. Στράγκας, Ε.Ε.Ι., τόμ. 3, 1621). Επίσης, στη συνοδική συνεδρία της 27/6/1929 της Ι’ Ιεραρχίας της Ελλάδος, ο Μητροπολίτης Κασσανδρείας Ειρηναίος υποστήριξε ότι “το ζήτημα του ημερολογίου είναι μέρος του νεωτεριστικού προγράμματος, το οποίον εν τοις εσχάτοις επεχείρησαν να εισαγάγωσιν εν τη αυτοκεφάλω της Ελλάδος Εκκλησία και

πρέπει ως τοιούτον να εξετασθή.” Ο Μητροπολίτης Μαρωνείας Άνθιμος επικρότησε τα όσα υποστήριξε ο Μητροπολίτης Κασσανδρείας Ειρηναίος και πρότεινε “να παύση η δίωξις και να δωθούν ιερείς εις τους παλαιοημερολογίτας.” Κατά τις συνοδικές εργασίες της ίδιας Ι’ Ιεραρχίας του Ιουνίου 1929, παρόμοιες θέσεις προς εκείνες του Μητροπολίτη Κασσανδρείας Ειρηναίου και του Μητροπολίτη Μαρωνείας Ανθίμου έλαβαν ο Μητροπολίτης Χαλκίδας Γρηγόριος, ο Μητροπολίτης Φλωρίνης Χρυσόστομος, ο Μητροπολίτης Δρυινοπόλεως Βασίλειος και ο Μητροπολίτης Αδριανουπόλεως Πολύκαρπος.

Στη Σύνοδο της ΙΔ’ Ιεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος του Οκτωβρίου του 1931, ο Μητροπολίτης Κασσανδρείας Ειρηναίος υπόμνησε την καταδίκη του παπικού ημερολογίου από Ορθόδοξες Συνόδους. “Υπομνήσκω,” είπε, “την εν δυσί μεταγενεστέροις” της Α’ Οικουμενικής “Συνόδοις του 1583 και 1587 καταδίκην του Γρηγοριανού ημερολογίου,” οι οποίες “αυστηρώς απηγόρευσαν την εισαγωγήν αυτού εις την Ορθόδοξον Ανατολικήν Εκκλησίαν.” Επίσης, στην ίδια ΙΔ’ Ιεραρχία του Οκτωβρίου 1931, ο Μητροπολίτης Δράμας Βασίλειος επισήμανε ότι η θέσπιση της ισημερίας και του τρόπου υπολογισμού του Πάσχα από την Α’ Οικουμενική Σύνοδο νοούνται “κατά συνθήκην,” ως εκκλησιαστικοί τρόποι υπολογισμού του χρόνου, προκειμένου, μεταξύ άλλων, να διακρίνεται πλήρως το Χριστιανικό Πάσχα από το Ιουδαϊκό Πάσχα, και πρόσθεσε ότι, αν θέσουμε ως βάση την “αστρικήν ισημερίαν,” “ανατρέπονται άρδην, αθετούνται και παραβιάζονται και ο Ζ’ Αποστολικός Κανών και αι διατάξεις και αποφάσεις περί Πάσχα της Α’ Οικουμενικής Συνόδου” (Πρακτικά ΙΔ’ Ιεραρχίας Οκτωβρίου 1931, και Θ. Α. Στράγκας, Ε.Ε.Ι., τόμ. 3, 1582–1584). Συνεπώς, όπως εξήγησε ο Μητροπολίτης Δράμας Βασίλειος, για την Ορθόδοξη Εκκλησία, το ημερολόγιο δεν είναι αστρονομικής τάξης ζήτημα, αλλά πνευματικής τάξης ζήτημα, συγκεκριμένα, συμβολικής και λειτουργικής, τάξης ζήτημα. Άλλωστε, ούτε το Γρηγοριανό ημερολόγιο, ούτε οποιοδήποτε άλλο αστρονομικό ημερολόγιο, χαρακτηρίζεται από απόλυτη αστρονομική ορθότητα και ακρίβεια.

Στη Σύνοδο της ΙΕ’ Ιεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος του Οκτωβρίου του 1933, συγκεκριμένα, στις 11/10/1933, οι Μητροπολίτες Δρυινοπόλεως Βασίλειος, Κασσανδρείας Ειρηναίος, Δημητριάδος Γερμανός και Δράμας και Φιλίππων Βασίλειος υπέβαλαν υπόμνημα με το οποίο ζητούσαν την επαναφορά του πατρώου εορτολογίου, γράφοντας ότι ζητούν “την επαναφοράν της, δι’ αντικανονικής εισαγωγής του νέου ημερολογίου εις την Ορθόδοξον ημών Εκκλησίαν, διαταραχθείσης ομονοίας και ψυχικής ηρεμίας του ευσεβούς ημών λαού, την επιστροφήν εις το Νομοθετικόν Διάταγμα της 18 Ιανουαρίου 1923, καθ’ ο η μεν Πολιτεία δύναται να τηρήση το νέον ημερολόγιον, η δε Ορθόδοξος Ελληνική Εκκλησία το πάτριον Ιουλιανόν ημερολόγιον, έως ου δι’ Οικουμενικής Συνόδου ή διά Συνόδου Μεγάλης Τοπικής, εν η να αντιπροσωπεύονται καταλλήλως άπασαι αι Ορθόδοξοι Εκκλησίαι, μελετηθή και εισαχθή το υπό της καθόλου Ορθοδόξου Εκκλησίας παραδεκτόν γενησόμενον ημερολόγιον” (Πρακτικά ΙΕ’ Ιεραρχίας Οκτωβρίου 1933, και Θ. Α. Στράγκας, Ε.Ε.Ι., τόμ. 3, 1939–1942).

Ένδεκα χρόνια μετά από την ημερολογιακή καινοτομία του 1924, συγκεκριμένα, στις 27 Μαΐου 1935, τρεις Μητροπολίτες της καινοτόμου Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, οι Μητροπολίτες Δημητριάδος Γερμανός, πρώην Φλωρίνης Χρυσόστομος και Ζακύνθου Χρυσόστομος, διαπιστώνοντας ότι αφενός η καινοτομία συνεχίζεται από πλευράς της Ιεραρχίας της νεοημερολογιτικής Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, αφετέρου οι ενιστάμενοι (“παλαιοημερολογίτες”) αποτελούσαν ένα μεγάλο κληρικολαϊκό κίνημα που χρειαζόταν πλέον να έχει τη δική του Ιεραρχία, αποτειχίσθηκαν από τη νεοημερολογιτική Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος και εντάχθηκαν στο παλαιοημερολογιτικό κίνημα, αναλαμβάνοντας την επισκοπική

διαποιίμανσή του. Αυτοί οι τρεις μητροπολίτες, την 26/5/1935, υπέγραψαν έγγραφο αποτείχισης υπό τον τίτλο “Διαμαρτυρία και Δήλωση,” και, την επόμενη ημέρα, μετά από πανηγυρική θεία Λειτουργία στον Ι. Ναό της Κοιμήσεως της Θεοτόκου Κολωνού, απέστειλαν αυτό το έγγραφο διά δικαστικού επιμελητή στην καινοτόμο Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος. Διά του προαναφερθέντος εγγράφου, καταγγέλθηκαν επισκοπικώς και δημοσίως ο Μητροπολίτης Αθηνών Χρυσόστομος και η ακολουθούσα αυτόν “Ιεραρχία της Ελλάδος” ότι “εισήγαγε μονομερώς και αντικανονικώς εις την Εκκλησίαν το Γρηγοριανόν ημερολόγιον,” δηλαδή, το παπικό, “παρά τα θέσμια των επτά Οικουμενικών Συνόδων και την αιωνόβιον πράξιν της Ορθοδόξου Εκκλησίας.” Κατ’ αυτόν τον τρόπο, όπως επισημαίνεται στο ίδιο έγγραφο, “ηθέτησε τους θείους και Ιερούς Κανόνας,” τους “διέποντας τα της θείας Λειτουργίας και ιδία την νηστείαν των Αγίων Αποστόλων,” “εμμέσως” παρέβη και “τον Πασχάλιον Κανόνα” “της Πρώτης Οικουμενικής Συνόδου,” “διά της αλλοιώσεως του εορτολογίου και του ενιαυσίου κύκλου του Κυριακοδρομίου, μεθ’ ων αναποσπάστως συνδέεται” αυτός. Συνεπώς, στο ίδιο έγγραφο αποτείχισης των ανωτέρω τριών μητροπολιτών, διαπιστώνεται ότι η ημερολογιακή καινοτομία του 1924 “διέσπασε την ενότητα της καθ’ όλου Ορθοδόξου Εκκλησίας,” “δήρησε τους Χριστιανούς,” και “έθιξεν εμμέσως και το δόγμα του συμβόλου της Πίστεως ‘εις Μίαν Αγίαν Καθολικήν και Αποστολικήν Εκκλησίαν.’” Η καινοτόμος (νεοημερολογιτική) “Ιεραρχία,” διαπιστώνεται στο ίδιο έγγραφο, “εγένετο αιτία σκανδάλου των Χριστιανών και θρησκευτικής διαιρέσεως και αντεγκλήσεως μεταξύ αυτών, αποβαλόντων εξ αιτίας του νέου ημερολογίου την ομοφωνίαν εν τη πίστει και την Χριστιανικήν αγάπην.” Στο προαναφερθέν έγγραφο αποτείχισής τους, οι Μητροπολίτες Δημητριάδος Γερμανός, πρώην Φλωρίνης Χρυσόστομος και Ζακύνθου Χρυσόστομος κατέληγαν στο συμπέρασμα ότι η καινοτόμος (νεοημερολογιτική) “Ιεραρχία της Ελλάδος απέσχισε και απετείχισεν εαυτήν, κατά το πνεύμα των Ιερών Κανόνων, του καθ’ όλου κορμού της Ορθοδοξίας και εκήρυξε κατ’ ουσίαν εαυτήν σχισματικήν, καθ’ α απεφάνθη” και ο ίδιος ο Μητροπολίτης Αθηνών Χρυσόστομος Παπαδόπουλος πριν καταλάβει τον μητροπολιτικό θρόνο των Αθηνών, τότε που ως πανεπιστημιακός καθηγητής και Αρχιμανδρίτης είχε συμμετάσχει στην επιτροπή για τη μελέτη του ημερολογιακού ζητήματος την οποία είχε συγκροτήσει η κυβέρνηση Γονατά-Πλαστήρα.

Ο πρώτος προκαθήμενος των παλαιοημερολογιτών της Ελλάδας, Μητροπολίτης πρώην Φλωρίνης Χρυσόστομος (Καβουρίδης)

Η αντίδραση του νεοημερολογίτη Μητροπολίτη Αθηνών Χρυσόστομου υπήρξε άμεση και βίαιη. Έστρεψε αμέσως την κυβέρνηση εναντίον των τριών ενιστάμενων

μητροπολιτών, τους οποίους ισχυρή αστυνομική δύναμη έθεσε σε περιορισμό εντός των γραφείων της παλαιοημερολογιτικής συνόδου, που τότε βρίσκονταν στην οδό Αριστοτέλους 37, στην Αθήνα. Ο περιορισμός άρχισε στις 29 Μαΐου και διήρκεσε μέχρι τις 7 Ιουνίου, οπότε οι προαναφερθέντες τρεις ενιστάμενοι ιεράρχες οδηγήθηκαν στην εξορία από το καθεστώς της χώρας. Στον Δημητριάδος Γερμανό επιβλήθηκε ποινή εξορίας στη Μονή Χοζεβιώτισσας στη νήσο Αμοργό, στον πρώην Φλωρίνης Χρυσόστομο επιβλήθηκε ποινή εξορίας στη Μονή Αγίου Διονυσίου στον Όλυμπο, και στον Ζακύνθου Χρυσόστομο επιβλήθηκε ποινή εξορίας στη Μονή Ρόμβου στην Ακαρνανία. Ενώ οι δύο πρώτοι οδηγήθηκαν στον τόπο της εξορίας τους, ο Ζακύνθου Χρυσόστομος, δειλιάσας, δήλωσε μετάνοια και επανήλθε στην επαρχία του. Ωστόσο, μετά από την επάνοδο από την εξορία τους, οι ενιστάμενοι μητροπολίτες συγκρότησαν παλαιοημερολογιτική σύνοδο με πρώτο πρόεδρο τον πρώην Φλωρίνης Χρυσόστομο. Οι διώξεις σε βάρος των παλαιοημερολογιτών συνεχίστηκαν και έγιναν ακόμη σφοδρότερες κατά την περίοδο που αρχιεπίσκοπος της νεοημερολογιτικής Εκκλησίας της Ελλάδος ήταν ο Σπυρίδων Βλάχος (1949–1956).

Για την Ορθόδοξη παράδοση, το ημερολόγιο δεν είναι τεχνικό εργαλείο για την ακριβή διαίρεση του χρόνου, αλλά μέσο εξασφάλισης της ενότητας όλων των τοπικών Ορθοδόξων Εκκλησιών στον εορτασμό των εορτών και την ταυτόχρονη τήρηση των νηστειών και των μυστηριακών τελετουργιών. Επίσης, το εκκλησιαστικό ημερολόγιο, έχοντας πρωτίστως συμβολικό χαρακτήρα, εξασφαλίζει και εξυπακούει μια αντίληψη του χρόνου σύμφωνα με την οποία ο χρόνος είναι εικόνα της αιωνιότητας, υπό την έννοια ότι το νόημα του χρόνου δεν είναι χρονικής τάξης, αλλά πνευματικής. Συνεπώς, η μεν μονομερής αλλαγή του εκκλησιαστικού εορτολογίου από μέρους κάποιων τοπικών Ορθοδόξων Εκκλησιών (όπως, λ.χ., εκείνων της Κωνσταντινούπολης και της Ελλάδας) διασπά την εορτολογική και, γενικότερα, λειτουργική ενότητα των Ορθοδόξων και τραυματίζει την πνευματική ομοθυμία τους, η δε επίκληση αστρονομικών επιχειρημάτων για την αλλαγή του εκκλησιαστικού ημερολογίου καταπατά και αναιρεί τη φιλοσοφία περί του χρόνου ως εικόνας της αιωνιότητας, η οποία χαρακτηρίζει την Ορθόδοξη Εκκλησία. Συμπερασματικώς, αντορθόδοξο δεν είναι το γεγονός της αλλαγής του εκκλησιαστικού ημερολογίου καθ' εαυτό (εφόσον, βεβαίως, δεν πλήττεται ο Πασχάλιος Κανόνας της Α' Οικουμενικής Συνόδου), όπως νομίζουν ορισμένοι χρονολάτρες και δεισιδαίμονες παλαιοημερολογίτες, αλλά αντορθόδοξοι είναι ο τρόπος και ο σκοπός της αλλαγής του εκκλησιαστικού ημερολογίου στην οποία προέβησαν ορισμένες τοπικές Ορθόδοξες Εκκλησίες το 1923 και το 1924. Εξ ου και, αναφορικά με τη μυστηριακή έννοια της Εκκλησίας, διαβάζουμε στην Αγία Γραφή ότι “κοινωνίαν έχομεν μετ' αλλήλων” και “η κοινωνία δε η ημετέρα μετά του Πατρός και μετά του Υιού αυτού Ιησού Χριστού” (Α' Ιωάννη 1:3), καθώς και ότι “η κοινωνία του Αγίου Πνεύματος μετά πάντων ημών” (Β' Προς Κορινθίους 13:13). Σε αυτό το πνεύμα, ο 56ος κανόνας της ΣΤ' Οικουμενικής Συνόδου ορίζει ότι όλες οι τοπικές Εκκλησίες πρέπει να ακολουθούν την ίδια εκκλησιαστική τάξη, λειτουργώντας ομοιομόρφως.

Περί της έκπτωσης από την κοινωνία της θέωσης και περί της κανονικής “αποτείχισης” για λόγους πίστης

Ένα μέλος της Εκκλησίας έχει συγχρόνως μια διπλή σχέση προς αυτή: κοινωνεί με την Αγία Τριάδα, δηλαδή, μετέχει στην “κοινωνία θεώσεως,” σύμφωνα με τον άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά (*Συγγράμματα*, τόμ. Α', σελ. 149), και ανήκει λειτουργικώς στην οργανωμένη επίγεια κοινωνία των Χριστιανών, ως “μέλος” του Σώματος (Α' Προς Κορινθίους 12:12 κ.εξ.). Όμως τα μέλη του Σώματος (της Εκκλησίας) μπορεί να νοσήσουν, δηλαδή, να πλανηθούν σχετικά με την Ορθόδοξη πίστη και έτσι να

διαταραχθεί η κοινωνία τους με την άκτιστη θεία χάρη. Τα νοσούντα μέλη δεν θεωρούνται νεκρά και εξακολουθούν να ανήκουν, έστω καθιδρυματικώς, στο Σώμα, όπως ακριβώς συμβαίνει με ένα υγιές ανθρώπινο σώμα στο οποίο είναι δυνατό να υπάρχουν και ασθενή κύτταρα, ή όπως συμβαίνει σε ένα θάλλον δένδρο που έχει και καχεκτικά κλαδιά. Τη διπλή αυτή κατάσταση του νοσούντος μέλους της Εκκλησίας έχει περιγράψει ο άγιος Γρηγόριος ο Σιναΐτης ως εξής: το Πνεύμα του Χριστού “περικρατεί” στο Σώμα του ακόμη και “τα μη μετέχειν [ζωής δυνάμενα] ασθενή” μέλη, τα οποία, εξ αιτίας και της “απιστίας,” έχουν καταστεί “ανεέργητα,” “αφώτιστα,” “ακίνητα,” και “προς μετουσίαν της Χάριτος ανεπίδεκτα” (*Patrologia Graeca*, 150, 1293BC).

Η νέκρωση των νοσοούντων μελών, διά μέσου της οριστικής και πλήρους αποξένωσής τους από το Σώμα του Χριστού, δηλαδή, από την Εκκλησία, επέρχεται με δύο τρόπους: διά σχίσματος και διά συνοδικής κρίσης. Στην περίπτωση του σχίσματος, οι πλανώμενοι περί την Ορθόδοξη πίστη, δηλαδή, οι “κατ’ αυτήν την πίστην απηλλοτριωμένοι” (*Patrologia Graeca*, 32, 665A), σύμφωνα με τους λόγους του Μεγάλου Βασιλείου, διακόπτουν αφ’ εαυτών διά σχίσματος και την “καθιδρυματική σχέση” τους με το υγιαίνον εκκλησιαστικό Σώμα. Όπως γράφει ο Μέγας Βασίλειος, “της Εκκλησίας αποστάντες” (*Patrologia Graeca*, 32, 668B) και “αναχωρήσαντες” (*Patrologia Graeca*, 32, 669A) “διά σχίσματος” (*Patrologia Graeca*, 32, 668B), είναι και θεωρούνται οριστικώς και “παντελώς απερρηγμένοι” (*Patrologia Graeca*, 32, 665A), δηλαδή, εντελώς αποκομμένοι από την Εκκλησία, εφόσον μάλιστα διοργανώνονται περαιτέρω παρασυναγωγικώς σε δικό τους ξεχωριστό καθίδρυμα, όπως έπραξε, λ.χ., το ακραίο τμήμα των Αρειανών (οι λεγόμενοι Ανόμοιοι), το οποίο γι’ αυτόν τον λόγο χαρακτηρίστηκε από τον Μέγα Βασίλειο ως “φανερώς απορραγέν του σώματος της Εκκλησίας” (*Patrologia Graeca*, 32, 976CD).

Αναφορικώς με τον δεύτερο τρόπο διά του οποίου μπορεί να οδηγηθούν στη νέκρωση τα νοσούντα μέλη της Εκκλησίας, πρέπει να επισημάνουμε ότι τα νοσούντα αλλά μη και καθιδρυματικώς “απορραγέντα” μέλη της Εκκλησίας βρίσκονται υπό συνοδική κρίση, όπως άλλωστε έχει παραγγείλει ο απόστολος Παύλος (Α’ Προς Κορινθίους 5:4–5). Σχετικώς, η Ζ’ Οικουμενική Σύνοδος, διά του “Όρου” αυτής, ορίζει: “Τους ουν τολμώντας ετέρως φρονείν ή διδάσκειν ή κατά τους εναγείς αιρετικούς τας εκκλησιαστικάς Παραδόσεις αθετείν και καινοτομίαν τινά επινοείν . . . επισκόπους μεν όντας ή κληρικούς καθαιρείσθαι προστάσσομεν, μονάζοντες δε ή λαϊκούς της κοινωνίας αφορίζεσθαι.”

Εάν το νοσοούν (πνευματικώς άρρωστο) αλλά μη “απορραγέν” μέρος της Εκκλησίας είναι πνευματικώς ακοινώνητο από το υγιαίνον μέρος της Εκκλησίας επειδή το υγιαίνον μέρος της Εκκλησίας οφείλει να αποτειχισθεί από το νοσοούν μέρος, αυτό δεν σημαίνει οπωσδήποτε ότι το νοσοούν μέρος έχει ήδη εκπέσει του Σώματος, διότι τότε δεν θα χαρακτηριζόταν ως νοσοούν αλλά ως νεκρωμένο. Η νέκρωση θα διαγνωσθεί και η “εξώθησις” θα επέλθει δια “συνοδικής διαγνώσεως” (πρβλ. και ΙΕ’ Κανόνα της Πρωτοδευτέρας Συνόδου). Άλλωστε, αν η Ζ’ Οικουμενική Σύνοδος πίστευε στην πλήρη έκπτωση κατά αυτόματο τρόπο των αιρετικών εκ του Σώματος, ουδέποτε θα δήλωνε διά του στόματος του αγίου Ταρασίου ότι θεωρούσε την Εκκλησία του Χριστού “διηρημένην,” “δισχισμένην και διερρηγμένην και τα μέλη άλλωτε άλλως κινούμενα” (*Patrologia Graeca*, 98, 1440C). Επίσης, όταν οι Οικουμενικές Σύνοδοι καλούσαν τρεις φορές σε παράσταση και κρίση, η μεν Γ’ στην Έφεσο τον Νεστόριο Κωνσταντινουπόλεως, η δε Δ’ στη Χαλκηδόνα τον Διόσκορο Αλεξανδρείας, δήλωναν ότι οι εν λόγω αιρεσιάρχες μέχρι τότε κατείχαν ακόμη τις καθέδρες τους, από τις οποίες κήρυτταν και ενεργούσαν εξ ονόματος και για λογαριασμό της Ορθόδοξης Εκκλησίας.

Συνεπώς, ο αιρετικά φρονών, όμως μη “παντελώς απορραγείς” από την Ορθόδοξη Εκκλησία, είναι ακόμη μέλος του Σώματος, αλλά νοσούν. Γι’ αυτό, λ.χ., ο άγιος Κύριλλος Ιεροσολύμων δεν μολύνθηκε, καίτοι έλαβε χειροτονία επισκοπική από τον Μητροπολίτη Καισαρείας Ακάκιο, ο οποίος ήταν μεν δεδηλωμένος Αρειανός αλλά ακόμη διατελούσε και ενεργούσε εντός της Εκκλησίας. Παρομοίως, ο άγιος Ανατόλιος χειροτονήθηκε κι αυτός (και μάλιστα Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως) από τον Πατριάρχη Αλεξανδρείας Διόσκορο, ο οποίος ήταν μεν Μονοφυσίτης αλλά δεν είχε ακόμη καταδικαστεί από τη Δ’ Οικουμενική Σύνοδο.

Από την άλλη πλευρά, οι Ορθόδοξοι επίσκοποι και, γενικώς, κληρικοί μπορούν να διακόψουν την πνευματική κοινωνία με το νοσούν μέρος της Εκκλησίας (δηλαδή, να “αποτευχισθούν”), προκειμένου, πρώτον, να μη νοσήσουν πνευματικώς και οι ίδιοι, δεύτερον, να βοηθήσουν στη μετάνοια/ίαση του νοσούντος μέρους, τρίτον, να ευαισθητοποιήσουν τα λοιπά μέλη του Σώματος στο πρόβλημα, και, τέταρτον, να συμβάλλουν στη σύγκληση αρμόδιου συνοδικού οργάνου προς λήψη μέτρων για την αποτροπή της μετάδοσης της νόσου σε όλο το Σώμα. Η “αποτεύχισις” εξ αιρετικού ποιμένος “διά δογματικήν αιτίαν” (*Mansi*, 12, 1042C) αποτελεί αυτονόητη και γνωστή πράξη στην ιστορία της Ορθόδοξης Εκκλησίας.

Ο δέκατος πέμπτος κανόνας της Πρωτοδευτέρας Συνόδου (861 μ.Χ.) επιτρέπει σε οποιοδήποτε πρόσωπο να διαχωρίσει τη θέση του και να διακόψει την εκκλησιαστική κοινωνία με οποιονδήποτε επίσκοπο/εκκλησιαστικό προϊστάμενο που δημοσίως κηρύσσει αίρεση, και, για την ακρίβεια, ορίζει ότι “εκείνοι που χωρίζονται από την κοινωνία με τον πρόεδρό τους εξ αιτίας κάποιας αίρεσης [επειδή εκείνος κηρύττει δημοσίως κάποια αίρεση] . . . όχι μόνο δεν υπόκεινται στην επιτίμηση που ορίζεται από τους κανόνες, αλλά και είναι άξιοι της τιμής που αρμόζει στους Ορθοδόξους,” εφόσον, σύμφωνα με τον ίδιο κανόνα, “έχουν καταδικάσει όχι επισκόπους, αλλά ψευδεπισκόπους και ψευδοδιδασκάλους.” Με άλλα λόγια, σύμφωνα με τον δέκατο πέμπτο κανόνα της Πρωτοδευτέρας Συνόδου, κάθε ένα μέλος της Εκκλησίας πρέπει να βρίσκεται σε πνευματική εγρήγορση και φέρει προσωπική ευθύνη για τη διαφύλαξη της αληθούς πίστης.

Για παράδειγμα, το 658 μ.Χ., ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής, παρ’ ότι ήταν μόνο ένας απλός μοναχός, διαχώρισε τη θέση του και διέκοψε την εκκλησιαστική κοινωνία με κάθε πατριάρχη, μητροπολίτη, αρχιεπίσκοπο και επίσκοπο στην Ανατολή και με τον Πάπα Βιταλιανό της Ρώμης επειδή είχαν μολυνθεί από την αίρεση του Μονοθελητισμού. Σε μια επιστολή του προς τον μαθητή του Αναστάσιο, ο Μάξιμος ο Ομολογητής έγραψε ότι, όταν ρωτήθηκε σε ποια Εκκλησία ανήκε ο ίδιος (αφού οι Εκκλησίες της Κωνσταντινούπολης, της Ρώμης, της Αντιόχειας, της Αλεξανδρείας και των Ιεροσολύμων ήταν ενωμένες, και ο Μάξιμος ο Ομολογητής δεν βρισκόταν σε κοινωνία με καμία από αυτές), εκείνος απάντησε: “Ο Θεός όλων διακήρυξε ότι η καθολική [δηλαδή, η οικουμενική] Εκκλησία είναι η ορθή και σωτήρια ομολογία της πίστης σε Εκείνον όταν ευλόγησε τον Πέτρο λόγω του τρόπου με τον οποίο είχε κάνει την πρόπουσα ομολογία πίστης σε εκείνον.” Τελικώς, η ΣΤ’ Οικουμενική Σύνοδος (680–81 μ.Χ.) δικαίωσε τον Μάξιμο τον Ομολογητή και τους λίγους μαθητές του και καταδίκασε ως αιρετικούς τέσσερεις Πατριάρχες Κωνσταντινουπόλεως, έναν Πάπα Ρώμης, έναν Πατριάρχη Αλεξανδρείας, δύο Πατριάρχες Αντιοχείας και πληθώρα άλλων μητροπολιτών, αρχιεπισκόπων και επισκόπων, παραδεχόμενη ότι, κατά τη διάρκεια της Μονοθελητικής έριδας, εκείνος ο απλός μοναχός και οι υποστηρικτές του συγκεφαλαίωσαν την ιστορική φανέρωση της αληθούς Εκκλησίας, ενώ όλοι εκείνοι οι διακεκριμένοι επίσκοποι έσφαλαν.

Το πνευματικώς υγιαίνον μέρος μιας τοπικής Ορθόδοξης Εκκλησίας μπορεί για λόγους πίστης να αποτειχισθεί από το πνευματικώς νοσούν μέρος της εν λόγω

Εκκλησίας σύμφωνα με τα προαναφερθέντα. Όμως το πνευματικώς υγιαιόν μέρος της εν λόγω Εκκλησίας που αποτειχίσθηκε για λόγους πίστης πρέπει να έχει επίγνωση ότι η ενέργειά του έχει διαγνωστικό/διαπιστωτικό χαρακτήρα και δεν δικαιούται να διακηρύξει ότι αυτό αποκλειστικώς αποτελεί και σε ιστορικό επίπεδο, δηλαδή, καθιδρυματικώς, το πλήρωμα της τοπικής Ορθόδοξης Εκκλησίας, εάν βεβαίως δεν έχει προηγηθεί αποκοπή του νοσούντος μέρους, αποκοπή η οποία, όπως προαναφέρθηκε, μπορεί να συμβεί είτε επειδή το ίδιο το νοσούν αυτό μέρος αποφάσισε να απορραγεί του Σώματος και καθιδρυματικώς είτε επειδή το νοσούν μέρος αποβλήθηκε του Σώματος κατόπιν απόφασης αρμόδιου Ορθόδοξου συνοδικού οργάνου.

Από την Ορθόδοξη ένσταση στον παλαιοημερολογιτικό σεκταρισμό

Οι Μητροπολίτες Δημητριάδος Γερμανός, πρώην Φλωρίνης Χρυσόστομος και Ζακύνθου Χρυσόστομος οι οποίοι, όπως προαναφέρθηκε, αποτειχίσθηκαν από την καινοτόμο Εκκλησία της Ελλάδος ενιστάμενοι εναντίον της αντικανονικής μεταρρύθμισης του εκκλησιαστικού ημερολογίου, ακολούθησαν την κανονική διαδικασία της Ορθόδοξης Εκκλησίας περί αποτειχίσεως για λόγους πίστης (αν και, όπως προαναφέρθηκε, ο Ζακύνθου Χρυσόστομος μετέβαλε άποψη και επανήλθε στη νεοημερολογιτική Εκκλησία της Ελλάδος). Έτσι, ηγήθηκαν της ενιστάμενης κληροκολαϊκής κοινότητας της Ελλάδας. Σταδιακά, οι ενιστάμενοι στην προαναφερθείσα καινοτομία έγιναν γνωστοί ως “παλαιοημερολογίτες” και αυτοαποκλήθηκαν “Γνήσιοι Ορθόδοξοι Χριστιανοί” (Γ.Ο.Χ.). Ενώ όμως το κίνημα των παλαιοημερολογιτών ή Γ.Ο.Χ. εκκίνησε σύμφωνα με την προαναφερθείσα Ορθόδοξη εκκλησιολογία της ένστασης, σταδιακά, αλλοιώθηκε και διαστράφηκε για τους εξής κυρίως λόγους:

Πρώτον, το κίνημα των παλαιοημερολογιτών ή Γ.Ο.Χ., σταδιακά, μολύνθηκε από σεκταριστικό φρόνημα. Στο πλαίσιο της εκκλησιαστικής τυπολογίας των σεκτών, με τον όρο “σέκτα” (sect), που, για την ακρίβεια, σημαίνει δογματική απόσχιση, εννοούμε νεοπαγείς θρησκευτικές ομάδες που συγκροτούνται για να διαμαρτυρηθούν εναντίον του πατρικού θρησκευτικού οργανισμού από τον οποίο προήλθαν. Σύμφωνα με τον Αμερικανό κοινωνιολόγο της θρησκείας Ρόνντνεϊ Σταρκ (Rodney W. Stark) και τον Αμερικανό κοινωνιολόγο Γουίλιαμ Μπέινμπριτζ (William S. Bainbridge), οι σέκτες ισχυρίζονται ότι αποτελούν μια αυθεντική, εξαγνισμένη, ανακαινισμένη εκδοχή της αρχικής πίστης από την οποία αποσχίστηκαν (R. W. Stark and W. S. Bainbridge, “Of Churches, Sects, and Cults: Preliminary Concepts for a Theology of Religious Movements,” *Journal for the Scientific Study of Religion* 18(2), 1979, σελ. 117–133). Ο αντικομορμισμός των σεκτών συνδυάζεται συνήθως με ένα χαρισματικό μοντέλο ηγεσίας και με τάσεις απόρριψης του κόσμου (world-rejecting), οι οποίες εξυπακούουν αποκαλυπτικού τύπου κοσμοθεωρητικά μοντέλα και παρουσιάζονται ως νησίδες ψυχικής υγείας και ορθότητας εν μέσω ενός εχθρικού και εκφυλισμένου κόσμου, με το επιχείρημα ότι μια τόσο ριζική ρήξη με τη γύρω κοινωνία μπορεί να νομιμοποιηθεί μόνο στη βάση της εξουσίας κάποιου που θεωρείται ότι είναι εξαιρετικός, χαρισματικός.

Σε αντίθεση προς το σεκταριστικό φρόνημα, η Ορθόδοξη ένσταση, όπως, λ.χ., προσδιορίζεται από τον δέκατο πέμπτο κανόνα της Πρωτοδευτέρας Συνόδου, αναφορικά με το ζήτημα της κανονικής αποτειχίσεως από αιρετικό ποιμένα πριν από συνοδική κρίση επί του θέματος, δεν αποτελεί σχίσμα, ούτε προσπάθεια επανίδρυσης της Εκκλησίας, αλλά γίνεται για να καταγγεληθεί ένα *de facto* σχίσμα, συγκεκριμένα, για να καταγγεληθεί ένας ποιμένας που, ενώ καθιδρυματικώς παραμένει εντός της Εκκλησίας, έχει πνευματικώς αποσχιστεί από την αυθεντική εκκλησιαστική παράδοση. Ο σκοπός της κανονικής αποτειχίσεως δεν είναι να ιδρύσει νέο εκκλησιαστικό θεσμό,

αλλά να προστατεύσει την Ορθόδοξη πίστη και να προκαλέσει τη σύγκληση του κατάλληλου συνοδικού οργάνου, προκειμένου να αποκατασταθεί η τάξη και η ενότητα στη μια Εκκλησία. Εξ ου και κανένας από τους αγίους της Ορθόδοξης Εκκλησίας οι οποίοι, κάποια στιγμή στη ζωή τους, προέβησαν σε πράξη αποτειχίσης δεν επαναπαύθηκε στον διαχωρισμό της δικής του θέσης και στην αύξηση των οπαδών του, αλλά, καθ' όλη την περίοδο που διατελούσε σε αποτειχίση από αιρετικούς ποιμένες, αγωνιζόταν συστηματικώς για την αποκατάσταση της εκκλησιαστικής τάξης και ενότητας εντός της μιας Εκκλησίας και για τη σύγκληση οικουμενικής ή μείζονος τοπικής συνόδου. Για παράδειγμα, πολλοί Πατριάρχες Κωνσταντινουπόλεως υπήρξαν αιρετικοί. Μεταξύ αυτών, μπορούμε να αναφέρουμε τον Μακεδόνιο, τον οποίο καταδίκασε η Β' Οικουμενική Σύνοδος, τον Νεστόριο, τον οποίο καταδίκασε η Γ' Οικουμενική Σύνοδος, τον Άνθιμο, τον οποίο καταδίκασε η Ε' Οικουμενική Σύνοδος, τους Μονοθελήτες Πατριάρχες, που καταδίκασε η ΣΤ' Οικουμενική Σύνοδος κ.λπ. Μέχρι να καταδικαστούν συνοδικώς οι προαναφερθέντες αιρετικοί Πατριάρχες Κωνσταντινουπόλεως, πολλοί άγιοι της Ορθόδοξης Εκκλησίας είχαν διαχωρίσει τη θέση τους από εκείνους τους αιρετικούς, ή ακόμη είχαν προβεί σε επίσημη πράξη αποτειχίσης, αλλά αυτοί οι ενιστάμενοι άγιοι ουδέποτε ενήργησαν σεκταριστικώς και, μάλιστα, συνέβαλαν στη σύγκληση των εκκλησιαστικών συνόδων που διακήρυσσαν την Ορθόδοξη πίστη και αποκατέστησαν την εκκλησιαστική τάξη και ενότητα.

Το κίνδυνο ανάπτυξης σεκταριστικού φρονήματος μεταξύ των παλαιοημερολογιτών (Γ.Ο.Χ.) είχε αρχήθεν διαγνώσει ο πρώτος προκαθήμενός τους, ο Μητροπολίτης πρώην Φλωρίνης Χρυσόστομος (Καβουρίδης), ο οποίος, σε άρθρο του στην αθηναϊκή εφημερίδα *Βραδυνή*, στις 11/12/1950, είχε δηλώσει ότι, το 1935, διαπίστωσε ότι το παλαιοημερολογιτικό κίνημα “ελλείπει ποιμαντορικής εποπτείας και καθοδηγήσεως εξετρέπετο εις ακρότητας επί ζημιά του κύρους της Εκκλησίας,” και πρόσθεσε: “επεδύθημεν εις τον αγώνα ίνα προλάβωμεν περισσότερα έκτροπα.” Επιπλέον, στο ίδιο άρθρο του, ο Μητροπολίτης πρώην Φλωρίνης Χρυσόστομος, υπογράφοντας ως “Πρόεδρος της Συνόδου των Παλαιοημερολογιτών,” επισημαίνει ότι η αντίπαλη παράταξη των παλαιοημερολογιτών, δηλαδή, το σχίσμα των Ματθαϊκών (με επίκεντρο τη Μονή τους στην Κερατέα της Αττικής), απέκτησε τεράστια περιουσία με αθέμιτα μέσα, εμπορευόμενη την ευσέβεια και καλλιεργώντας μια σεκταριστική αντίληψη περί χαρισματικής ηγεσίας με επίκεντρο τον προκαθήμενό της Επίσκοπο Γ.Ο.Χ. Βρεσθένης Ματθαίο (Καρπαθάκη).

Δεύτερον, το κίνημα των παλαιοημερολογιτών ή Γ.Ο.Χ., σταδιακά, μολύνθηκε από θρησκευτικό φορμαλισμό και δεισιδαιμονίες. Όπως διαπιστώνεται σχετικά εύκολα από τη μελέτη της ιστορίας των Ελλήνων Γ.Ο.Χ., καθώς λάμβαναν χώρα διάφορα σχίσματα εντός των κόλπων τους, πολλές κοινότητες Γ.Ο.Χ. υιοθετούσαν σεκταριστικό φρόνημα, το οποίο επιχειρούσαν να συγκαλύψουν πίσω από την τυπολατρία και, γενικότερα, πίσω από τον θρησκευτικό φορμαλισμό. Σε αυτό το πλαίσιο, καλλιέργησαν και διάφορες δεισιδαιμονικές αντιλήψεις, στενά συνδεδεμένες με τον αποκαλυπτισμό και αντορθόδοξα μοντέλα χαρισματικής ηγεσίας (προσωπολατρίας), που αναπτύχθηκαν στους κόλπους διαφόρων κοινοτήτων Γ.Ο.Χ. Εξ ου και διάφορες κοινότητες Γ.Ο.Χ. υιοθετούν και αναπαράγουν κείμενα περί θεωριών συνωμοσίας και αποκαλυπτισμού που έχουν συνταχθεί από αμερικανικές Προτεσταντικές σέκτες, Αμερικανούς τηλε-ευαγγελιστές, θεωρητικούς συνωμοσίας (π.χ. Texe Marrs, David Icke, Alex Jones κ.ά.) καθώς και από πράκτορες παραπληροφόρησης, που πραγματοποιούν ειδικές ψυχολογικές επιχειρήσεις κατ' εντολή των κρατικών μυστικών υπηρεσιών για τις οποίες εργάζονται.

Τρίτον, το κίνημα των παλαιοημερολογιτών ή Γ.Ο.Χ., σταδιακά, υπονομεύθηκε από πράκτορες παραπληροφόρησης που εισχώρησαν σε αυτό, είτε ως κληρικοί, είτε ως

μοναχοί, είτε ως λαϊκοί παλαιοημερολογίτες, για να το αποδομήσουν έσωθεν, με το να προβάλλουν εξτρεμιστικές ζηλωτικές θέσεις, που αντιφάσκουν προς την Ορθόδοξη εκκλησιολογία, και με το να προσδίδουν στο κίνημα των παλαιοημερολογιτών ή Γ.Ο.Χ. έναν χαρακτήρα και ένα προφίλ που αρμόζουν σε χαμηλού πνευματικού επιπέδου υποκουλτούρες.

Γενικώς, στις μυστικές υπηρεσίες και στη θεωρία της προπαγάνδας, υπάρχει ο όρος και ο ρόλος του “πράκτορα παραπληροφόρησης.” Ένας τρόπος εργασίας του είναι να υιοθετεί φαινομενικώς μια άποψη και να την “υπερασπίζεται” με τόσο σκανδαλωδώς ακραίο, ακαδημαϊκώς αυθαίρετο και αισθητικώς αποκρουστικό, ή ακόμη και βίαιο, τρόπο ώστε να την ακυρώνει, να τη γελοιοποιεί και να την απαξιώνει στη συνείδηση των περισσότερων καλλιεργημένων ανθρώπων. Ένας άλλος τρόπος εργασίας του “πράκτορα παραπληροφόρησης” είναι να καταγγέλλει μια άποψη ή μια συνωμοσία με τόσο σκανδαλωδώς ακραίο, ακαδημαϊκώς αυθαίρετο και αισθητικώς αποκρουστικό, ή ακόμη και βίαιο, τρόπο ώστε να υπονομεύει την ίδια την κριτική που ασκεί και να κάνει τους περισσότερους καλλιεργημένους ανθρώπους να ταυτίζονται τελικώς με το αντικείμενο-θύμα της κριτικής. Ένας ακόμη τρόπος εργασίας του “πράκτορα παραπληροφόρησης” είναι να αναλάβει έναν ρόλο δημόσιας εκπροσώπησης του κινήματος που θέλει να υπονομεύσει (π.χ., να γίνει “επίσκοπος” ή έστω ακτιβιστής των Γ.Ο.Χ., αν έχει ως αποστολή την υπονόμευση των Γ.Ο.Χ.) και ύστερα να επιδείξει μια συμπεριφορά και έναν τρόπο ζωής που αντιφάσκουν προς τις διακηρυγμένες, θεμελιώδεις αρχές του κινήματος που υποτίθεται ότι αυτός εκπροσωπεί, προκειμένου έτσι να πλήξει τη δημόσια εικόνα και την αξιοπιστία του αντίστοιχου κινήματος και να προκαλέσει σύγχυση. Εξ ου και, μεταξύ των Ελλήνων Γ.Ο.Χ., δρουν διάφοροι στερούμενοι αρχιερατικής χειροτονίας ψευδο-αρχιερείς οι οποίοι τόσο ως πρόσωπα όσο και ως μέλη ή αρχηγοί “εκκλησιαστικών” ομάδων και νομικών προσώπων έχουν πρωταγωνιστήσει σε ρεπορτάζ σκανδαλοθηρικών εφημερίδων, και, γενικώς, με τη συμπεριφορά τους, υπονομεύουν και γελοιοποιούν το κίνημα των Γ.Ο.Χ. (λ.χ., στις 15 Μαρτίου 2014, η εφημερίδα *Espresso* δημοσίευσε ένα ειρωνικό για τους Γ.Ο.Χ. άρθρο με τίτλο “Ακάκιε έχουμε 10+2 αρχιεπίσκοπους,” επισημαίνοντας τόσο την εσωτερική πολυδιάσπαση των Γ.Ο.Χ. όσο και την ύπαρξη άκρως αμφιλεγόμενων προσώπων σε ιερατικά ή ακόμη και σε αρχιερατικά αξιώματα μεταξύ ορισμένων “παρατάξεων” των Γ.Ο.Χ.· ο σχετικός διαδικτυακός σύνδεσμος είναι ο εξής:

[http://www.espressonews.gr/%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B5%CF%87%CF%8C%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%BF/%CE%AC%CF%81%CE%B8%CF%81%CE%BF/cover-story/127367/%CE%B1%CE%BA%CE%AC%CE%BA%CE%B9%CE%B5-%CE%AD%CF%87%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B5-102-%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CE%B5%CF%80%CE%AF%CF%83%CE%BA%CE%BF%CF%80%CE%BF%CF%85%CF%82\).](http://www.espressonews.gr/%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B5%CF%87%CF%8C%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%BF/%CE%AC%CF%81%CE%B8%CF%81%CE%BF/cover-story/127367/%CE%B1%CE%BA%CE%AC%CE%BA%CE%B9%CE%B5-%CE%AD%CF%87%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B5-102-%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CE%B5%CF%80%CE%AF%CF%83%CE%BA%CE%BF%CF%80%CE%BF%CF%85%CF%82).)

Το παλαιοημερολογιτικό κίνημα της Ελλάδας αποτελεί αντικείμενο υψηλού ενδιαφέροντος για τις μυστικές υπηρεσίες τόσο της Ελλάδας όσο και άλλων κρατών, κυρίως για τους εξής λόγους: (i) Εκφράζει ποσοτικώς και ποιοτικώς σημαντικό και ιστορικώς ανθεκτικό κομμάτι των Ελλήνων Ορθόδοξων Χριστιανών, γεγονός που αφ’ εαυτού καθιστά τις ελληνικές κοινότητες των Γ.Ο.Χ. πολιτικώς σημαντικές και ενδιαφέρουσες για τις μυστικές υπηρεσίες. (ii) Αποτελεί δυνάμει εργαλείο άσκησης κατασκοπευτικών και άλλων συγκαλυμμένων ψυχολογικών επιχειρήσεων (π.χ., δυτικοί παράγοντες επιθυμούν να αποτρέψουν τη συγκρότηση μιας εύλογης εκκλησιολογικής συμμαχίας μεταξύ των Ελλήνων Γ.Ο.Χ. και σλαβικών Ορθόδοξων Εκκλησιών εναντίον των δυτικών Εκκλησιών, και, κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου, ήθελαν να χρησιμοποιούν Έλληνες παλαιοημερολογίτες ως μυστικούς

εκκλησιαστικούς πράκτορες σε βάρος των Ορθόδοξων Εκκλησιών του σοβιετικού συνασπισμού για λογαριασμό της Δύσης). (iii) Υπό την υγιή εκδοχή του, το κίνημα των Γ.Ο.Χ. αποτελεί δυνάμει έναν από τους βασικούς πυλώνες για τη συγκρότηση ενός μεγάλου Ορθόδοξου Χριστιανικού γεωπολιτιστικού υποκειμένου. (iv) Υπό τη νοσηρή εκδοχή του, το κίνημα των Γ.Ο.Χ. αποτελεί δυνάμει μια μήτρα επικίνδυνων σεκτών και ένα καταφύγιο ψυχοπαθών και απατεώνων που επιδιώκουν να συγκαλύψουν τα ψυχοπαθολογικά είτε εγκληματικά χαρακτηριστικά και κίνητρά τους κάτω από τα ράσα ή πίσω από έναν πνευματικώς κίβδηλο θρησκευτικό ακτιβισμό. Μάλιστα, εχθροί των Γ.Ο.Χ. μπορεί να υποκινήσουν ψυχοπαθολογικές προσωπικότητες ή ακόμη και εγκληματικά στοιχεία να ενταχθούν σε κοινότητες Γ.Ο.Χ. και, με κατάλληλες ενέργειές τους ή με κατάλληλη χειραγώγηση από τους χειριστές τους, αυτά τα προβοκατόρικα και υπονομευτικά στοιχεία να αποδομήσουν τις αντίστοιχες κοινότητες Γ.Ο.Χ., στις οποίες συμμετέχουν και δρουν, είτε ως κληρικοί είτε ως ακτιβιστές λαϊκοί, και να τις καταστήσουν αναξιόπιστες και καταδικαστέες στη συνείδηση του μεγαλύτερου μέρους της κοινής γνώμης.

Τα ανωτέρω προβλήματα που χαρακτηρίζουν το κίνημα των Ελλήνων Γ.Ο.Χ. και οι υπονομευτικές επιχειρήσεις που έχουν υποστεί από μυστικές υπηρεσίες, νεοημερολογιτικούς εκκλησιαστικούς παράγοντες και άλλους αντιπάλους των θεμελιωδών ιδρυτικών αρχών του κινήματος των Γ.Ο.Χ. υποδηλώνονται και από τα πολλά σχίσματα που έχουν συμβεί στους κόλπους των Γ.Ο.Χ. Το 1937, έλαβε χώρα σχίσμα εντός των παλαιοημερολογιτών ιεραρχών, καθώς οι Επίσκοποι Γ.Ο.Χ. Κυκλάδων Γερμανός (Βαρυκόπουλος) και Βρεσθένης Ματθαίος (Καρπαθάκης) αποσχίσθηκαν από τη Σύνοδο των Γ.Ο.Χ., και, το 1942, διαφώνησαν και μεταξύ τους ως προς το ποιοί έπρεπε να χειροτονηθούν νέοι επίσκοποι. Έτσι, επί οκτώ έτη, ο Κυκλάδων Γερμανός έμεινε μόνος, και ύστερα ενώθηκε ξανά με τον πρώην Φλωρίνης Χρυσόστομο. Ο Βρεσθένης Ματθαίος επέμενε στην ατομική του πορεία, και, το 1948, κατά αντικανονικό τρόπο, προέβη μόνος του σε χειροτονίες νέων παλαιοημερολογιτών επισκόπων. Έτσι, δημιουργήθηκε μια καινούργια παλαιοημερολογιτική σύνοδος περί τον Βρεσθένη Ματθαίο, στην οποία συμμετείχαν οι αντικανονικοί Επίσκοποι Γ.Ο.Χ. Κορίνθου Κάλλιστος και Κιτίου Επιφάνιος. Ο πρώην Φλωρίνης Χρυσόστομος παρέμεινε πρόεδρος της πλειονότητας των Ελλήνων παλαιοημερολογιτών, και πέθανε το 1955. Με άλλα λόγια, οι Έλληνες παλαιοημερολογίτες ήταν χωρισμένοι σε δύο παρατάξεις: στους “Φλωρινικούς,” δηλαδή, στην παράταξη επί της οποίας προέδρευε ο πρώην Φλωρίνης Χρυσόστομος, και στους “Ματθαϊκούς,” δηλαδή, στην παράταξη επί της οποίας προέδρευε ο Βρεσθένης Ματθαίος.

Μετά από τον θάνατο του πρώην Φλωρίνης Χρυσόστομου, η παράταξη των Φλωρινικών είχε ανάγκη να αποκτήσει νέους επισκόπους, καθώς δεν διέθετε πλέον εν ζωή επισκόπους. Γι’ αυτό, τον Δεκέμβριο του 1960, ο Αρχιμανδρίτης Ακάκιος Παπάς των Φλωρινικών μετέβη στις Η.Π.Α. όπου χειροτονήθηκε σε Επίσκοπο Γ.Ο.Χ. Ταλαντίου από τους εξής ιεράρχες της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας της Διασποράς (Russian Orthodox Church Outside of Russia, ROCOR): τον Αρχιεπίσκοπο Σικάγου Σεραφείμ και τον Επίσκοπο Θεόφιλο. Τον Μάιο του 1962, ο προαναφερθείς Επίσκοπος Γ.Ο.Χ. Ακάκιος και ο Αρχιεπίσκοπος Χιλής και Περού Λεόντιος των Ορθόδοξων Ρώσων της Διασποράς χειροτόνησαν τρεις αρχιμανδρίτες της Φλωρινικής παράταξης των Γ.Ο.Χ. σε επισκόπους, συγκεκριμένα: τον Αρχιμανδρίτη Παρθένιο Σκουρλή σε Επίσκοπο Γ.Ο.Χ. Κυκλάδων, τον Αρχιμανδρίτη Αυξέντιο Πάστρα σε Επίσκοπο Γ.Ο.Χ. Γαρδικίου και τον Αρχιμανδρίτη Χρυσόστομο Νασλίμη σε Επίσκοπο Γ.Ο.Χ. Μαγνησίας. Αργότερα, χειροτονήθηκαν και άλλοι επίσκοποι Γ.Ο.Χ. στη Φλωρινική παράταξη, στην οποία προέδρευε πλέον ο Αρχιεπίσκοπος Γ.Ο.Χ. Ακάκιος. Τον Δεκέμβριο του 1963, πέθανε ο Αρχιεπίσκοπος Γ.Ο.Χ. Ακάκιος, και, στις 7 Δεκεμβρίου

1963, ανέλαβε την προεδρία της Φλωρινικής παράταξης των Γ.Ο.Χ. ο Γαρδικίου Αυξέντιος, ο οποίος έγινε πλέον ο νέος Αρχιεπίσκοπος Γ.Ο.Χ. αυτής της παράταξης.

Το 1969, η Σύνοδος της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας της Διασποράς (ROCOR) αναγνώρισε επισήμως την ισχύ των επισκοπικών χειροτονιών του Αρχιεπισκόπου Γ.Ο.Χ. Ακακίου και τις εν συνεχεία χειροτονίες, παρέχοντας έτσι τη δυνατότητα στη Φλωρινική παράταξη των Γ.Ο.Χ. να αναπτυχθεί ως μιας κανονικώς ενιστάμενη Ορθόδοξη εκκλησιαστική κοινότητα στην Ελλάδα. Το 1971, οι Επίσκοποι Γ.Ο.Χ. Κορίνθου Κάλλιστος και Κιτίου Επιφάνιος της παράταξης των Ματθαϊκών μετέβησαν στις Η.Π.Α., προκειμένου να επισκεφθούν τους εκεί εδρεύοντες επισκόπους της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας της Διασποράς και τον πρόεδρό της Μητροπολίτη Φιλάρετο. Εκεί, οι Επίσκοποι Γ.Ο.Χ. Κορίνθου Κάλλιστος και Κιτίου Επιφάνιος χειροθετήθηκαν και αναγνωρίστηκαν εκκλησιαστικώς από τη Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία της Διασποράς και συλλειτουργήσαν μαζί της. Ο πρόεδρος της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας της Διασποράς Μητροπολίτης Φιλάρετος (Βοζνεσένσκι), με έγγραφο της 21/10(3/11)/1972 προς τον διάδοχο του Βρεσθένης Ματθαίου, Αρχιεπίσκοπο Γ.Ο.Χ. Ανδρέα (ο οποίος ήταν ο νέος πρόεδρος της παράταξης των Ματθαϊκών), κοινώνησε με την Ιεραρχία που προερχόταν από τις χειροτονίες του Βρεσθένης Ματθαίου, κατόπιν απόφασης της Συνόδου της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας της Διασποράς να αναγνωρίσει και την παράταξη των Ματθαϊκών, με τελικό σκοπό όλες οι παρατάξεις των Γ.Ο.Χ. Ελλάδος να βρίσκονται σε εκκλησιαστική κοινωνία με μια κανονική Ορθόδοξη Εκκλησία, συγκεκριμένα, με τη Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία της Διασποράς, η οποία συνέχιζε να ακολουθεί το παραδοσιακό Ορθόδοξο εορτολόγιο, ήταν αντίθετη προς τον οικουμενισμό (δηλαδή, προς τον διαχριστιανικό και, βεβαίως, προς τον διαθρησκευτικό συγκρητισμό) και, συγχρόνως, ήταν ελεύθερη από τους περιορισμούς που επέβαλλε το σοβιετικό καθεστώς στο Πατριαρχείο Μόσχας.

Ο Μητροπολίτης Νέας Υόρκης Φιλάρετος (Βοζνεσένσκι) Πρόεδρος της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας της Διασποράς (ROCOR) από το 1964 έως το 1985.

Το 1973, ο πρόεδρος της παράταξης των Φλωρινικών Αρχιεπίσκοπος Γ.Ο.Χ. Αυξέντιος ενέκρινε νέες χειροτονίες επισκόπων Γ.Ο.Χ., κατά τις οποίες χειροτονήθηκε και ο Επίσκοπος Γ.Ο.Χ. Μεγαρίδος Αντώνιος. Το 1977, ο Επίσκοπος Γ.Ο.Χ. Κορίνθου Κάλλιστος αποχώρησε από την παράταξη των Ματθαϊκών, στην οποία ανήκε ως τότε, και εντάχθηκε στην παράταξη των Φλωρινικών υπό τον Αρχιεπίσκοπο Γ.Ο.Χ. Αυξέντιο. Όμως, το 1979, οι προαναφερθέντες Επίσκοποι Γ.Ο.Χ. Μεγαρίδος Αντώνιος

και Κορίνθου Κάλλιστος, αντικανονικώς και χωρίς έγκριση της υπό τον Αρχιεπίσκοπο Γ.Ο.Χ. Αυξέντιο συνόδου στην οποία ανήκαν, χειροτόνησαν οκτώ νέους επισκόπους Γ.Ο.Χ. και αποσχίσθηκαν από τον Αρχιεπίσκοπο Γ.Ο.Χ. Αυξέντιο, συγκροτώντας δική τους κοινότητα Γ.Ο.Χ., η οποία, συν τω χρόνω, υπέστη περαιτέρω σχίσματα, παράγοντας επιπλέον αλληλοσυγκρουόμενες παρατάξεις Γ.Ο.Χ. Γενικώς, τις δεκαετίες του 1980 και του 1990, δημιουργήθηκαν ποικίλα σχίσματα μέσα στις παρατάξεις των Γ.Ο.Χ., τόσο των Φλωρινικών όσο και των Ματθαιϊκών, και, μάλιστα, όλες οι παρατάξεις των Ελλήνων Γ.Ο.Χ., όχι μόνο αρνούνταν την εκκλησιαστική κοινωνία μεταξύ τους, αλλά, σταδιακά, διέκοψαν και την εκκλησιαστική κοινωνία με τη Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία της Διασποράς, στην οποία είχε βασιστεί η κανονικότητα των χειροτονιών των ιεραρχών των ελληνικών κοινοτήτων των Γ.Ο.Χ.

Γενικώς, συν τω χρόνω, η στάση πολλών Γ.Ο.Χ. είναι παρόμοια με εκείνη των Προτεσταντών, τόσο υπό την έννοια της υιοθέτησης από μέρους πολλών Γ.Ο.Χ. της νομικιστικής ηθικής και του θεολογικού φορμαλισμού που χαρακτηρίζουν πολλές Προτεσταντικές Εκκλησίες όσο και υπό την έννοια ότι οι Γ.Ο.Χ. προκαλούν τον κατακερματισμό της Μιας Εκκλησίας χωρίς ουσιαστικούς λόγους πίστης, μόνο και μόνο για να ιδρύουν προσωποπαγείς μητροπόλεις και συνόδους με τον τρόπο με τον οποίο οι Προτεστάντες πολυδιασπώνται σε πολλές αυτόνομες και ενίοτε ανταγωνιστικές μεταξύ τους οργανώσεις παστόρων (“Διακονίες”).

Μέσα στο προαναφερθέν εκκλησιολογικό και, γενικότερα, θεολογικό χάος, τόσο των παλαιοημερολογιτικών όσο και των νεοημερολογιτικών Ορθόδοξων Εκκλησιών του εικοστού και των αρχών του εικοστού πρώτου αιώνα, ο ενδιαφερόμενος ερευνητής μπορεί να βρει άξιους εκκλησιαστικούς παράγοντες (και στις παλαιοημερολογιτικές και στις νεοημερολογιτικές Ορθόδοξες Εκκλησίες), αρκεί να διαθέτει τις ανάλογες θεολογικές αρετές, που λειτουργούν όπως το παροιμιώδες φανάρι του Διογένη, που χρειάζεται ιδιαίτερος σε καιρούς μεγάλης αναταραχής και αταξίας.

Από αριστερά προς τα δεξιά: ο Επίσκοπος Γ.Ο.Χ. Σαλαμίνας Γερόντιος, ο Μητροπολίτης της Φλώριδας (Η.Π.Α.) Νίκων της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας της Διασποράς, ο Μητροπολίτης της Νέας Υόρκης Φιλάρετος Πρόεδρος της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας της Διασποράς, ο Αρχιεπίσκοπος Γ.Ο.Χ. Αθηνών και πάσης Ελλάδος Αυξέντιος και ο Επίσκοπος Γ.Ο.Χ. Αστόριας (Η.Π.Α.) Πέτρος της Συνόδου της Εκκλησίας Γ.Ο.Χ. Ελλάδος.

Τελικώς, υπό το καθεστώς Πούτιν στη Ρωσία, η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία της Διασποράς (ROCOR) αποκατέστησε τις σχέσεις της με το Πατριαρχείο Μόσχας, και, έτσι, έπαυσε και η ίδια να έχει πλέον τις προϋποθέσεις να υποστηρίξει εκκλησιολογικώς τους αρχικούς σκοπούς του κινήματος των Γ.Ο.Χ. Άλλωστε, το Πατριαρχείο Μόσχας, παρ’ ότι, όπως οι Γ.Ο.Χ., διατηρεί το παραδοσιακό Ορθόδοξο εορτολόγιο, έχει πλήρη εκκλησιαστική κοινωνία με τις νεοημερολογιτικές Εκκλησίες

και προβαίνει σε οικουμενιστικές ενέργειες, που αντιβαίνουν προς τους παραδοσιακούς σκοπούς των Γ.Ο.Χ. Το 1927, η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία της Διασποράς, έχοντας ως έδρα της τις Η.Π.Α., διέκοψε την εκκλησιαστική κοινωνία της με το Πατριαρχείο Μόσχας, επειδή ο τότε Πατριάρχης Μόσχας Σέργιος (Στραγκορόντσκι) δήλωσε την πλήρη υποταγή του στο αντίχριστο καθεστώς των Μπολσεβίκων. Επίσης, το 1965, το 1969, το 1972 και το 1975, ο τότε πρόεδρος της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας της Διασποράς Μητροπολίτης Φιλάρετος (Βοζνεσένσκι) εξέδωσε, αντιστοίχως, την πρώτη, τη δεύτερη, την τρίτη και την τέταρτη “Επιστολή Πόνου” (Sorrowful Epistle), διατυπώνοντας την αντίθεσή του προς τον οικουμενισμό γενικώς και προς τις οικουμενιστικές κινήσεις του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Αθηνάγορα ιδιαίτερος, αρνούμενος να υποτάξει τη θεολογία σε πολιτικές και, γενικότερα, ιστορικές σκοπιμότητες.

Στις 17 Μαΐου 2007, παρά τις αντιρρήσεις αρκετών μελών της, η Σύνοδος της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας της Διασποράς υπέγραψε την Πράξη Κανονικής Κοινωνίας με το Πατριαρχείο Μόσχας, αποκαθιστώντας τον κανονικό δεσμό μεταξύ αυτών των δύο Εκκλησιών, παρ’ ότι το Πατριαρχείο Μόσχας, όχι μόνο δεν είχε προβεί στην αποκάθαρση και αποβολή των στοιχείων των σοβιετικών μυστικών υπηρεσιών που είχαν διεισδύσει και δρούσαν εντός του επί δεκαετίες, αλλά και υιοθέτησε μια εκκλησιολογία που, σε σημαντικό βαθμό, εξυπηρετούσε τη διπλωματία της Ρωσικής Ομοσπονδίας σε βάρος της Ορθόδοξης εκκλησιολογίας.

Από τον νεοημερολογιτισμό στον αντορθόδοξο οικουμενισμό

Στα τέλη της δεκαετίας του 1940, ο τότε Αμερικανός πρόεδρος Χάρι Τρούμαν (Harry S. Truman), στο πλαίσιο ειδικών συνεννοήσεων και συμφωνιών, βοήθησε τον τότε Ελληνορθόδοξο Αρχιεπίσκοπο Αμερικής Αθηνάγορα να γίνει Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, προκειμένου, με όχημα την Ορθόδοξη Χριστιανική πίστη, να υπονομεύσει το σοβιετικό καθεστώς μέσα στην ίδια την τότε Σοβιετική Ένωση. Ο δρ Αλέξανδρος Κύρου (Alexandros K. Kyrou), καθηγητής Ιστορίας στο Salem State University, στο άρθρο του με τίτλο “Truman, Athenagoras, and World Orthodoxy,” που δημοσιεύθηκε στις 21 Απριλίου 2014 στην ιστοσελίδα [blogs.goarch.org](https://blogs.goarch.org/blog/-/blogs/truman-athenagoras-and-world-orthodoxy-an-historical-alternative-to-current-us-relations-with-constantinople-part-two), εξηγεί ότι ο Πατριάρχης Αθηνάγορας Α’ συμφώνησε με τον Τρούμαν να εντάξει το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως σε μια οικουμενιστική, διαχριστιανική (η οποία αργότερα μετεξελίχθηκε και σε διαθρησκευτική) συμμαχία υπό την αιγίδα του κατεστημένου των Η.Π.Α., σε βάρος της Σοβιετικής Ένωσης και προς εξυπηρέτηση της διεθνούς στρατηγικής του αμερικανικού Στέιτ Ντιπάρτμεντ. Ο σχετικός διαδικτυακός σύνδεσμος είναι ο εξής:

<https://blogs.goarch.org/blog/-/blogs/truman-athenagoras-and-world-orthodoxy-an-historical-alternative-to-current-us-relations-with-constantinople-part-two>

Το 1948, ο τότε Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Μάξιμος Ε’ εξαναγκάστηκε να παραιτηθεί από τον θρόνο του επικαλούμενος σοβαρούς λόγους υγείας (αν και πέθανε το 1972, γεγονός που υποδηλώνει ότι δεν είχε σοβαρά προβλήματα υγείας το 1948). Οι πραγματικοί λόγοι που επέβαλλαν στον Μάξιμο Ε’ να παραιτηθεί ήταν ότι οι δυτικές Μεγάλες Δυνάμεις τον θεωρούσαν αριστερίζοντα στα πολιτικά του φρονήματα και υπέρ το δέον φιλικό προς το Πατριαρχείο Μόσχας και είχαν αποφασίσει να εκλεγεί Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ο Αθηνάγορας, όπως και έγινε την 1η Νοεμβρίου 1948. Λόγω της πολιτικής στήριξης που είχε ο Πατριάρχης Αθηνάγορας από την κυβέρνηση των Η.Π.Α., κατόρθωσε να εκλεγεί στον πατριαρχικό θρόνο της Κωνσταντινούπολης χωρίς να έχει την τουρκική υπηκοότητα, όπως προβλέπεται από τη Συνθήκη της Λωζάνης. Ενδεικτικό των σχέσεων του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Αθηνάγορα Α’ με τον τότε Αμερικανό πρόεδρο Τρούμαν είναι

ότι ο δεύτερος παραχώρησε στον πρώτο το αμερικανικό προεδρικό αεροσκάφος, προκειμένου με αυτό να μεταβεί στην Κωνσταντινούπολη για να αναλάβει τον πατριαρχικό θρόνο. Πράγματι, στις 26 Ιανουαρίου 1949, περί τις μεσημβρινές ώρες, ο νεοεκλεγείς Πατριάρχης Αθηναγόρας Α΄ προσγειώθηκε στο αεροδρόμιο της Κωνσταντινούπολης με το προσωπικό προεδρικό αεροπλάνο του Τρούμαν.

Ο σοβιετικός ηγέτης Στάλιν αντελήφθη το προαναφερθέν πολιτικό σχέδιο που εξύφαναν ο Πατριάρχης Αθηναγόρας Α΄ και ο Αμερικανός πρόεδρος Τρούμαν, και, σε απάντηση προς αυτό, έπαυσε τους μεγάλους διωγμούς που είχε εξαπολύσει σε βάρος των Χριστιανών στην τότε Σοβιετική Ένωση και αποφάσισε να ενσωματώσει το Πατριαρχείο Μόσχας στο καθεστώς του, προκειμένου να το χρησιμοποιήσει ως αντίβαρο και ως θρησκευτικοπολιτική ασπίδα προς το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, το οποίο ο Πατριάρχης Αθηναγόρας Α΄ είχε στρατεύσει στις τάξεις του αμερικανικού κατεστημένου. Επί Στάλιν, λοιπόν, το Πατριαρχείο Μόσχας κατέστη όργανο άσκησης πολιτικής προπαγάνδας, διπλωματίας, κατασκοπείας και γεωστρατηγικής προς όφελος του σοβιετικού καθεστώτος, καθώς, με τον Αθηναγόρα Α΄, το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως μετεξελίχθηκε σε “μακρύ χέρι” του αμερικανικού Στέιτ Ντιπάρτμεντ και των αμερικανικών μυστικών υπηρεσιών μέσα στον Ορθόδοξο Χριστιανικό κόσμο.

Εξαιτίας της προαναφερθείσας αντίδρασης του Στάλιν, ο Αθηναγόρας Α΄ απέτυχε στην αρχική αποστολή του να υπονομεύσει το σοβιετικό καθεστώς μέσω της Ορθοδοξίας, απογοητεύοντας έτσι τους Αμερικανούς υποστηρικτές του, και, γι’ αυτό, σύντομα στράφηκε στο Βατικανό για να αποκτήσει νέα πολιτικά ερείσματα, προωθώντας μια πολιτική συμφιλίωσης μεταξύ της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας και του Ρωμαιοκαθολικισμού, κυρίως με κοσμικά κριτήρια και όχι τόσο με θεολογικά. Το 1964, στην Ιερουσαλήμ, συναντήθηκαν ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Αθηναγόρας Α΄ και ο Πάπας Παύλος ΣΤ΄ και ήταν τα αναθέματα του 1054, τα οποία ιστορικά σηματοδοτούν το λεγόμενο “Μέγα Σχίσμα,” δηλαδή, τη διαίρεση και διάσπαση της κοινωνίας μεταξύ της Δυτικής Εκκλησίας και της Ανατολικής Εκκλησίας όταν επικεφαλής τους ήταν, αντιστοίχως, ο Πάπας Ρώμης Λέων Θ΄ και ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Μιχαήλ Κηρουλάριος, χωρίς όμως ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Αθηναγόρας Α΄ και ο Πάπας Παύλος ΣΤ΄ να έχουν προηγουμένως επιλύσει τις θεολογικές διαφορές που προκάλεσαν το σχίσμα του 1054 και την πνευματική απόκλιση μεταξύ της Δυτικής και της Ανατολικής Εκκλησίας η οποία επακολούθησε το σχίσμα του 1054.

Ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Αθηναγόρας Α΄ και ο Πάπας Ρώμης Παύλος ΣΤ΄, Ιερουσαλήμ 1964.

Οι δεκαετίες του 1950 και του 1960, παράλληλα προς την κορύφωση του Ψυχρού Πολέμου, σηματοδοτούν τη βαθιά πολιτικοποίηση τόσο του Πατριαρχείου Μόσχας όσο και του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, σε τέτοιον βαθμό ώστε, πολλές φορές, στη συμπεριφορά και στη δράση αυτών των Πατριαρχείων, όπως και άλλων τοπικών Εκκλησιών, πολιτικές σκοπιμότητες και ιστορικές συνθήκες κατέλαβαν τα πρωτεία έναντι της θεολογίας, ενισχύοντας έτσι τις συνθήκες που έκαναν τον Ιησού Χριστό να αναρωτηθεί αν, στη Δευτέρα Παρουσία του, θα βρει την πίστη που ο ίδιος κήρυξε επί γης (Λουκάς 18:8).

Ο Ίων Μιχάι Πατσέπα (Ion Mihai Pacepa), πρώην στρατηγός τριών αστέρων στη Σεκουριτάτε, τη μυστική αστυνομία της κομμουνιστικής Ρουμανίας, ο οποίος αυτομόλησε στις ΗΠΑ το 1978, πληροφόρησε τους Δυτικούς ότι ο τότε Πατριάρχης Μόσχας Αλέξιος Β΄ ήταν πράκτορας της σοβιετικής μυστικής υπηρεσίας KGB με το κωδικό όνομα “DROZDOV.” Παρόμοιες πληροφορίες για τη σχέση του Πατριαρχείου Μόσχας με τις μυστικές υπηρεσίες της Σοβιετικής Ένωσης περιλαμβάνονται στο αρχείο “Mitrokhin” (το οποίο έχει χαρακτηριστεί από το FBI ως το πληρέστερο κατασκοπευτικό αρχείο) και σε έγγραφα του πολιτικού γραφείου της Σοβιετικής Ένωσης τα οποία, μετά από τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, δημοσιοποίησε ο πατήρ Γκλεμπ Γιακούνιν (Gleb Yakunin), αντιπρόεδρος μιας ρωσικής κοινοβουλευτικής επιτροπής η οποία διερεύνησε τη χειραγώγηση της Ρωσορθόδοξης Εκκλησίας από την KGB.

Στη μετασοβιετική εποχή, ο Ρώσος πρόεδρος Βλαντίμιρ Πούτιν, πρώην στέλεχος της KGB και πρώην διοικητής της FSB (διαδόχου της KGB), σε συνεργασία με τον Πατριάρχη Μόσχας Κύριλλο, ο οποίος επίσης είχε υπάρξει πράκτορας της KGB, όπου είχε την κωδική ονομασία “MIKHAYLOV,” αποφάσισαν να διατηρήσουν, με νέους όρους, τη βαθιά καθεστωτική σύμπραξη μεταξύ της ρωσικής κυβέρνησης και του Πατριαρχείου Μόσχας. Σε αυτό το πλαίσιο, μάλιστα, τον Φεβρουάριο του 2016, ο Πατριάρχης Μόσχας Κύριλλος, μιμούμενος, κατά κάποιον τρόπο, την πολιτική του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Αθηναγόρα Α΄, συναντήθηκε με τον Πάπα Φραγκίσκο στην Κούβα, όπου ο Πάπας, αγκαλιάζοντας τον Πατριάρχη Κύριλλο, αναφώνησε: «Επιτέλους! Είμαστε αδελφοί». Ο δε Πατριάρχης Κύριλλος, απευθυνόμενος στον Πάπα Φραγκίσκο, είπε: “Τώρα τα πράγματα είναι ευκολότερα.” Επρόκειτο για την πρώτη συνάντηση μεταξύ Πατριάρχη Μόσχας και Πάπα Ρώμης για περίπου χίλια έτη, από την εποχή του Μεγάλου Σχίσματος. Η προαναφερθείσα συνάντηση μεταξύ του Πατριάρχη Μόσχας και του Ρωμαιοκαθολικού Πάπα πραγματοποιήθηκε χωρίς θεολογικές προϋποθέσεις, αλλά κυρίως υπαγορεύθηκε από διπλωματικές σκοπιμότητες. Συγκεκριμένα, μέσω αυτής της ιστορικής συνάντησης, ο Ρώσος πρόεδρος Πούτιν επιδίωξε να μειώσει τη διπλωματική απομόνωση που είχε υποστεί η κυβέρνησή του και, γενικώς, η Ρωσία εκείνη την περίοδο, εν μέσω των κυρώσεων που είχε επιβάλει η Δύση σε βάρος της Ρωσίας στο πλαίσιο της γεωστρατηγικής αντιπαράθεσης Δύσης–Ρωσίας στην Ουκρανία και εν μέσω της κριτικής που είχαν ασκήσει κορυφαίοι Δυτικοί παράγοντες σε βάρος της Ρωσίας για τις επιχειρήσεις των ρωσικών Ενόπλων Δυνάμεων στη Συρία (βλ. Alec Luhn, «‘Finally!’: pope and Russian patriarch meet for first time in 1,000 yeras», εφημ. *The Guardian*, 13 Φεβρουαρίου 2016, διαδικτυακός σύνδεσμος:

<https://www.theguardian.com/world/2016/feb/12/pope-francis-russian-orthodox-patriarch-kirill-make-history-cuba-first-meeting-in-1000-years>).

Αν η συνάντηση του Ρώσου Πατριάρχη Κυρίλλου με τον Ρωμαιοκαθολικό Πάπα Φραγκίσκο ήταν απλώς ένας διπλωματικός ελιγμός ή μια κίνηση εκκλησιαστικής διπλωματίας, δεν θα υπήρχε πρόβλημα. Το πρόβλημα με αυτήν τη συνάντηση είναι ότι εξέφρασε μια τάση του Πατριαρχείου Μόσχας να μιμηθεί την αντιθεολογική πολιτική

του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Αθηναγόρα Α' χάριν της *Realpolitik* του Ρώσου προέδρου Πούτιν και χάριν των κοσμικών ηγεμονικών φιλοδοξιών του ιδίου του Πατριαρχείου Μόσχας, που ομοιάζουν προς εκείνες του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως.

Συμπεράσματα

Η γενεσιουργός αιτία της προεκτεθείσας βαθιάς και πολυδιάστατης κρίσης της Ελληνορθόδοξης Εκκλησίας κατά τον εικοστό αιώνα υπήρξε ο υποβιβασμός της θεολογίας και της μεταφυσικής (οντολογίας) έναντι της ιστορικότητας εν γένει και έναντι επιμέρους πολιτικών σκοπιμοτήτων και συμφερόντων συγκεκριμένων πολιτικών και εκκλησιαστικών προσώπων. Αυτό το γεγονός αποτελεί μείζονα εκτροπή τόσο από την Ορθόδοξη εκκλησιολογία και σωτηριολογία όσο και από την κλασσική ελληνική φιλοσοφική παράδοση (Πλατωνική και Αριστοτελική οντολογία). Αξίζει να τονισθεί ότι, τον 15ο αιώνα, τα μέλη της βυζαντινής κοινωνίας που είχαν γνήσια ελληνική κουλτούρα προτίμησαν να θυσιάσουν το ιστορικο-πολιτικό υποκείμενο “Βυζαντινή Αυτοκρατορία,” μέσω της ανθενωτικής προς την παπική Δύση στάσης τους, προκειμένου να διαφυλάξουν και να διασώσουν το νόημα, δηλαδή, τον πνευματικό πυρήνα και έσχατο σκοπό, της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Οι ησυχαστές και, γενικότερα, οι ανθενωτικοί του Βυζαντίου, συμπεριφερόμενοι ως γνήσιοι Χριστιανοί και ως γνήσιοι πολιτιστικοί απόγονοι του Σωκράτη, του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη, έσωσαν το “εσωτερικό” Βυζάντιο, το νόημα του Βυζαντίου, ακόμη και αν χρειάστηκε γι’ αυτό να θυσιάσουν το “εξωτερικό” Βυζάντιο, δηλαδή, τον ιστορικό φορέα αυτού του νοήματος. Για τον Ορθόδοξο Χριστιανό και τον πνευματικώς γνήσιο Έλληνα, το νόημα του Βυζαντίου είναι ανώτερο από το Βυζάντιο καθ’ εαυτό, και, μάλιστα, η αξία του Βυζαντίου, ως ιστορικού υποκειμένου, προσδιοριζόταν από την έκταση στην οποία υπηρετούσε τα ελληνοχριστιανικά ιδεώδη. Όπως, εξηγώ στο βιβλίο μου *Μεθεξιολογία: Φιλοσοφική Θεολογία και Θεολογική Φιλοσοφία για τη Θέωση της Ανθρωπότητας*, το οποίο εκδόθηκε το 2017 από τις Εκδόσεις Δίαυλος, ο Ελληνισμός, ο Χριστιανισμός και η σύνθεσή τους στο πλαίσιο της ελληνορθόδοξης, ιδιαιτέρως της νηπτικής, θεολογίας εκφράζουν ένα υπαρξιακό αίτημα μέθεξης του ανθρώπου στο απόλυτο, και, άρα, υπερβαίνουν κάθε έννοια χωροχρονικού, πολιτικού και, γενικότερα, ιστορικού προσδιορισμού.

Copyright: Νικόλαος Λάος, 2017